

VANHANKAUPUNGINLAHDEN YMPÄRISTÖN VIRKISTYSSSELVITYS

MAALISKUU 2022

Helsinki

RAMBOLL

Sisällysluettelo

1. Johdanto
2. Herkkyysanalyysi
3. Käyttäjämäärän ja sen muutoksen arviointi
4. Vaikutusten arviointi
5. Johtopäätökset ja suositukset jatkoon

Kannen kuva: Sara Seppänen, Ramboll

Helsinki

RAMBOLL

1. Johdanto

1. Työn tavoitteet ja sisältö

Vanhankaupunginlahti on merkittävä luontokohde ja virkistysalue Helsingin itäpuolella Viikin, Viikinrannan ja Herttoniemen välissä. Alueeseen kuuluu kaksi Natura-aluetta sekä useita muita arvokkaita luontokohteita.

Vanhankaupunginlahden ympäristössä on käynnissä ja lähitulevaisuudessa käynnistymässä useita kaavahankkeita, jotka pohjautuvat yleiskaavan (2016) sekä asumisen ja siihen liittyvän maankäytön (AM) toteutusohjelman lähtökohtiin.

Työn tavoitteena on ollut selvittää asemakaavojen myötä kasvavan asukasmäärän virkistyskäytön vaikutuksia luontoarvoihin. Selvitystyö koostui herkkyyksianalyseistä, alueen kävijämäärän ja sen muutoksen arvioinnista sekä vaikutusten arvioinnin osuudesta. Johtopäätökset ja suositukset jatkoon on esitetty kappaleessa 5. Tämän raportin ohella on laadittu erillinen Natura-arvioinnin tarveharkinta-raportti. Työ ei sisältänyt maastokäyntejä.

Työ toteutettiin syys-helmikuussa 2021-22.

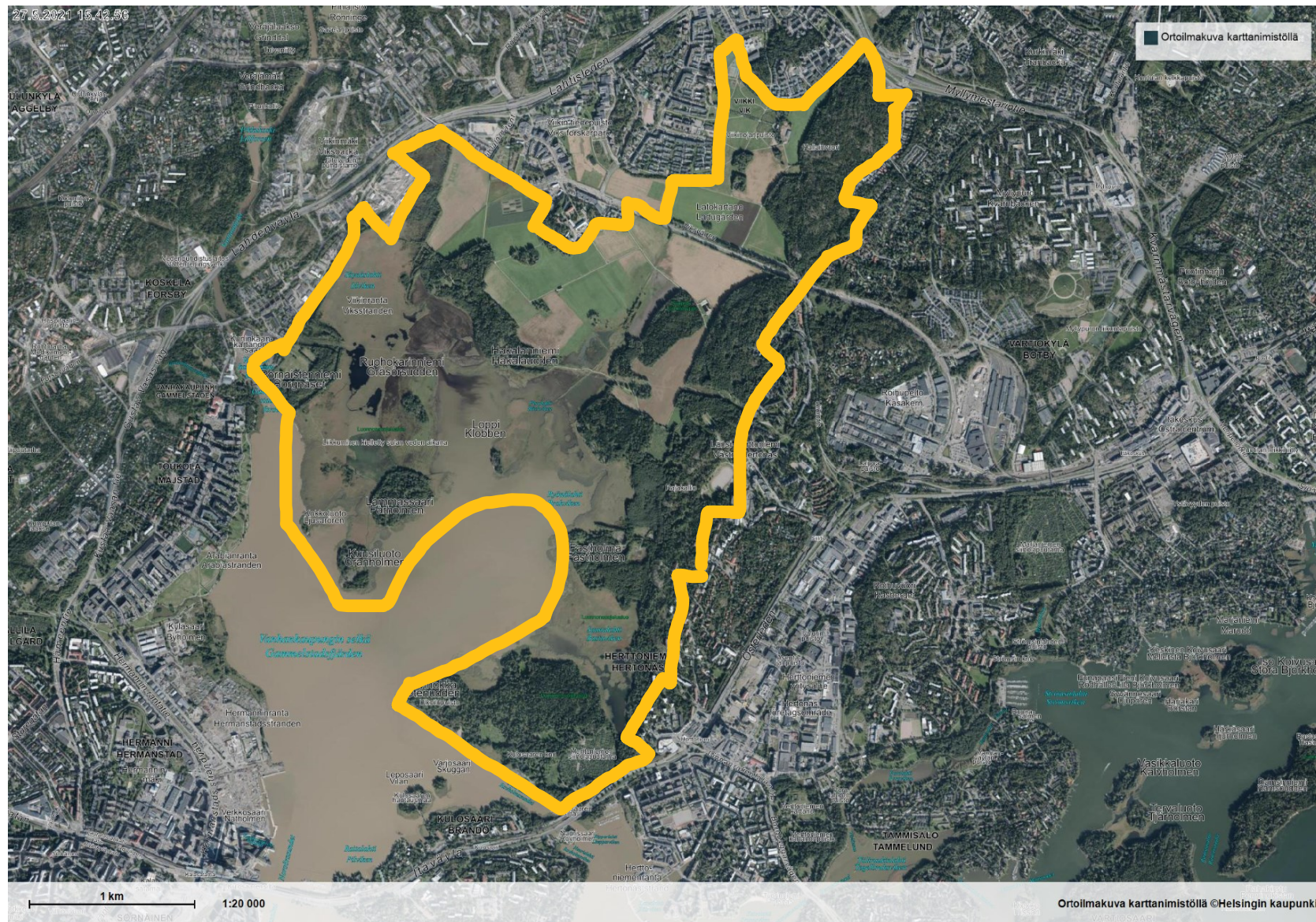
Työtä ovat Helsingin kaupungilla ohjanneet Laura Hietakorpi, Johanna Mutanen, Johanna Himberg, Marko Ahola, Tiina Saukkonen, Raimo Pakarinen ja Milja Halmkrona.

Konsultin työryhmään kuului maisema-arkkitehdit Elina Kalliala ja Vilma Pylkkö, metsänhoitaja Mervi Kokkila, biologi Jani Järvi ja ekologi Kaisa Mustajärvi.

Vanhankaupunginlahti on laaja ruovikkoinen merenlahti Vantaanjoen suistossa, jota reunustavat idässä Herttoniemen ja Hallainvuoren selänmetsät. Reunametsät ovat reheviä tervaleppäluhtia. Vesikasvillisuusalueet, luhdet ja rantaniityt muodostavat laajoja vyöhykkeitä. Yhdessä läheisten peltojen kanssa alue muodostaa luonnoltaan monimuotoisen ja etenkin linnustolle erittäin tärkeän alueen. Suurin osa Natura-alueesta on jo perustettua luonnonsuojelualuetta.

Alueella on seurattu jatkuvasti linnustoa, veden laatua, pohjaeläimistöä ja lampareiden kasvillisuutta, joten se on merkittävä myös tieteellisen tutkimuksen kannalta. Alue on erittäin tärkeä virkistys- ja luontoharrastuskohde pääkaupunkiseudulla. Rannoilla on luontopolkuja ja lintutorneja.

Selvitysalueen rajaus

2. Herkkyysanalyysi

Selvitysalueen luokittelu topografian ja maaperän perusteella

Alueelle tehtiin aluksi paikkatietopohjainen luonnonympäristön olosuhteanalyysi. Analyysi perustuu maaperäkartaan ja maastomalliin ja sen tavoitteena oli tuottaa yleiskuva alueen luonnonympäristön olosuhteista ja niiden vaihtelusta.

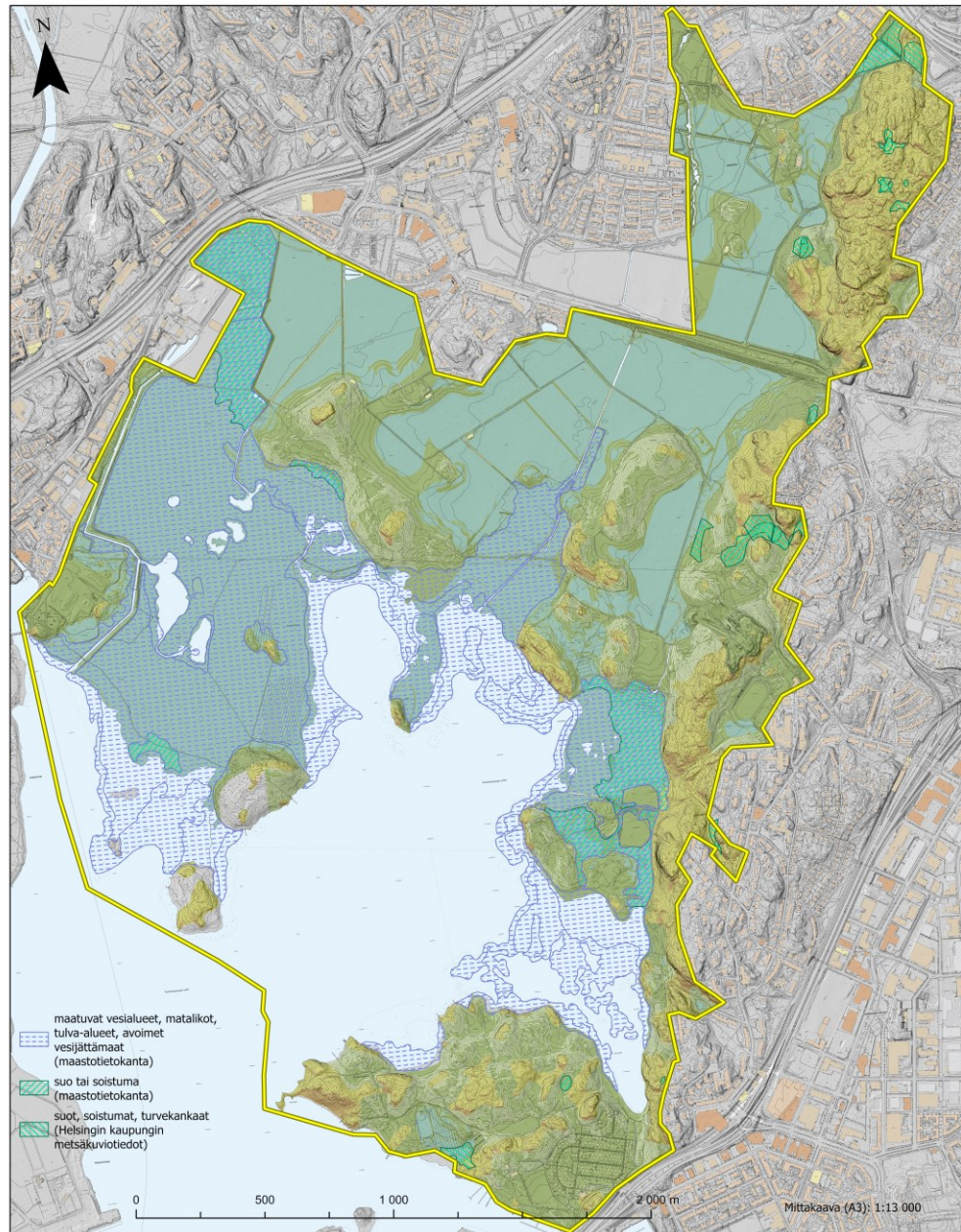
Muutosherkkyyden osalta tarkastelu auttaa tunnistamaan mm. alavat kosteat maastokohdat, jotka ovat kulkukelpoisuudeltaan herkkiä esimerkiksi liettymiselle ja painumille. Lisäksi usein näillä alueilla kasvillisuuspinna ja niiden mosaiikkimainen vaihtelu kestävät virkistyskäytön kulutusvaikutuksia huonosti. Yleistarkastelu auttaa toisaalta tunnistamaan myös kallioisemmat alueet, joilla virkistyskäyttö kuluttaa ja rehevöittää kalliopintojen kasvillisuutta.

Tarkastelussa alueet luokiteltiin viiteen luokkaan:

1. lämmin, kuiva kallioinen (rinnesuunta länsi tai lounas; rinnekaltevuus yli 10 %)
2. kuiva, kallioinen (muut kuin edellisen luokan kalliomaat)
3. kuivahko (siltti/hiekkamaat, joilla rinnekaltevuus on yli 10 %)
4. tuore (siltti/hiekkamaat, joilla rinnekaltevuus on alle 10 % tai maalaji on täytemaata tai maalaji on savea, ja rinnekaltevuus on yli 5 %)
5. kosteahko, alava, painannemainen; savi, hiesu, hieta, turve (savimaat, joilla rinnekaltevuus on alle 5%)

Paahteiset ja kuivat kallioalueet ovat herkkiä kulutukselle ja rehevöitymiselle. Kuivahkojen ja tuoreiden alueiden varpukasvillisuus vaurioituu herkästi ja rinnealueilla kuivahkoja alueita voi vaivata kulutukseen liittyvä eroosio. Tuoreilla ja kosteahkoilla alueilla maapohja voi liettyä ja urautua ja rehevillä kohdilla kasvillisuus voi vaurioitua helposti.

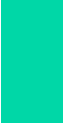
Soiden ja soistumien maapohja on altis liettymiselle ja urautumiselle. Samoin ranta-alueiden kosteat vaihettumisvyöhykkeet, kuten avoimet vesijättömaat, matalikot, tulva-alueet ymv. alueet.

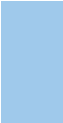
Selvitysalueen luokittelu luontoarvojen muutosherkkyyden perusteella

Topografiaan ja maaperään perustuvan yleistarkastelun jälkeen alueen muutosherkkyyttä tarkasteltiin tarkemmin luontoarvojen perusteella. Alueelta tunnistettiin luontotietojärjestelmän perusteella yhteensä n. 110 luontoon ja ympäristöön liittyvää erityyppistä kohdetta.

Kohteiden muutosherkkyyttä tarkasteltiin maapohjan muutosherkkyyden, kasvillisuuden muutosalttiuden sekä virkistyskäyttöön liittyvien erityisten muutosvaikutusten osalta.

Maapohjan muutosherkkyyden osalta kohteista pyrittiin tunnistamaan maapohjan erityistä herkkyyttä liettymiselle/urautumiselle, kulumiselle sekä rehevöitymiselle.

Kasvillisuuden / lajiston muutosten osalta kiinnitettiin huomiota mm. lajiston tallaantumiseen/kulumiseen, kulttuurivaikuttaneen lajiston lisääntymiseen sekä vieraslajeihin.

Virkistyskäyttöön liittyvinä erityisinä muutosvaikutuksina tarkasteltiin mm. roskaantumista, lajiston häirintää, virkistysreittien varsien puuston poistoa, valaistusmuutoksia sekä monipuolisuuden vähenemistä.

Seuraavalla sivulla on kuvattu muutosherkkyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä luokiteltu mahdollisia erilaisille muutoksille herkkiä kohteita.

Vanhankaupunginlahden lintuveden Natura 2000 –alueen luontotyyppien muutosherkkyyttä tarkasteltiin erikseen, eivätkä Natura-alueen luontotyyppit ole mukana tässä tarkastelussa

Selvitysalueen luokittelu luontoarvojen muutosherkkyyden perusteella

Tarkastelukehikko

Maapohjan muutoksia

Maapohjan liettyminen/urautuminen liittyy erityisesti kosteapohjaisilla mailla ilmenevään maapohjan kulumiseen. Liettyminen ja maanpinnan urautuminen vaikuttaa alueen vesitalouteen ja pintakasvillisuuteen sekä puuston juuristoon. Liettyminen/urautuminen myös levittää kulutusvaikutusta usein entistä laajemmalle, kun polkuverkosto levenee kiertämään märkiä, liukkaita ja liejuisia maastokohtia.

Maapohjan kuluminen liittyy virkistyskäytön kuluttavaan vaikutukseen, jossa kulutus ulottuu pintakasvillisuuden ohella humuskerrokseen sekä sen alapuoliseen maapohjaan. Tallaus ja kuluminen mm. tiivistää maapohjaa, heikentää vedenimeytymistä, heikentää kasvillisuuden uudistumista sekä voi lisätä rinnemailla maapohjan eroosiota.

Maapohjan rehevöityminen liittyy virkistyskäytön aiheuttamaan maapohjan rehevöitymiseen karuilla kasvupaikoilla esimerkiksi koirien ulosteiden vaikutuksesta. Verrattain rehevät lehtomaiset kangasmetsät kestävät rehevöitymistä kalliomaita paremmin.

Kasvillisuuden/lajiston muutoksia

Lajiston tallaantuminen / kuluminen liittyy virkistyskäytön aiheuttamaan kasvillisuuden kulumiseen ja lajistomuutoksiin. Yleisesti lehtokasvillisuuden suuri- ja ohutlehtiset ruohot sietävät kulutusvaikutusta heikosti. Samoin varpukasvillisuus voi taantua jo varsin vähäisestä tallauksesta, samoin jäkäläkasvustot ovat herkkiä kulumaan. Myös lahoppuustoon liittyvä kuluminen voi vaikuttaa haitallisesti lajistoon.

Kulttuurivaikutteisen lajiston lisääntyminen liittyy luonnontilaisuuden vähenemiseen mm. kulttuurilajiston yleistyessä polkujen tai reittien varsilla

Vieraslajit liittyvät riskiin haitallisten vieraslajien leviämisestä ja runsastumisesta erityisesti luontoarvoiltaan herkkillä kohteilla. Länsi-Herttoniemen alueella on vieraslajit.fi -sivuston mukaan havaintoja mm. jättipalsamista, komealupiinista, isosorsimosta, jättiputkista, valkokarhunköynnöksestä sekä japanintattaresta.

Virkistyskäyttöön liittyviä erityisiä muutoksia

Roskaantuminen liittyy sekä suoraan virkistyskäytöstä aiheutuvaan roskaantumiseen että ympäröiviltä alueilta veden ja tuulen mukana kulkeutuviin roskiin. Roskaantuminen heikentää alueiden virkistysarvoja ja voi vaikuttaa haitallisesti esimerkiksi virtavesien lajistoon.

Lajiston häirintä liittyy tahalliseen tai tahattomaan eläinten häirintään esimerkiksi linnusto- sekä matelijakohteilla.

Valaistusmuutokset liittyvät erityisesti lepakoiden elinolojen turvaamiseen, sillä esimerkiksi viiksisiipat karttavat valaistuja kohteita. Toisaalta valaistusmuutokset liittyvät myös virkistysalueiden kokemuksellisuuteen sekä mahdollisuuksiin kokea luonnollista pimeää sekä tarkkailla esimerkiksi tähtitaivasta.

Monipuolisuuden väheneminen liittyy mm. arvokkaiden avoimien alueiden umpeenkasvuun sekä kosteiden alueiden kuivumiseen maankäytön muutoksissa

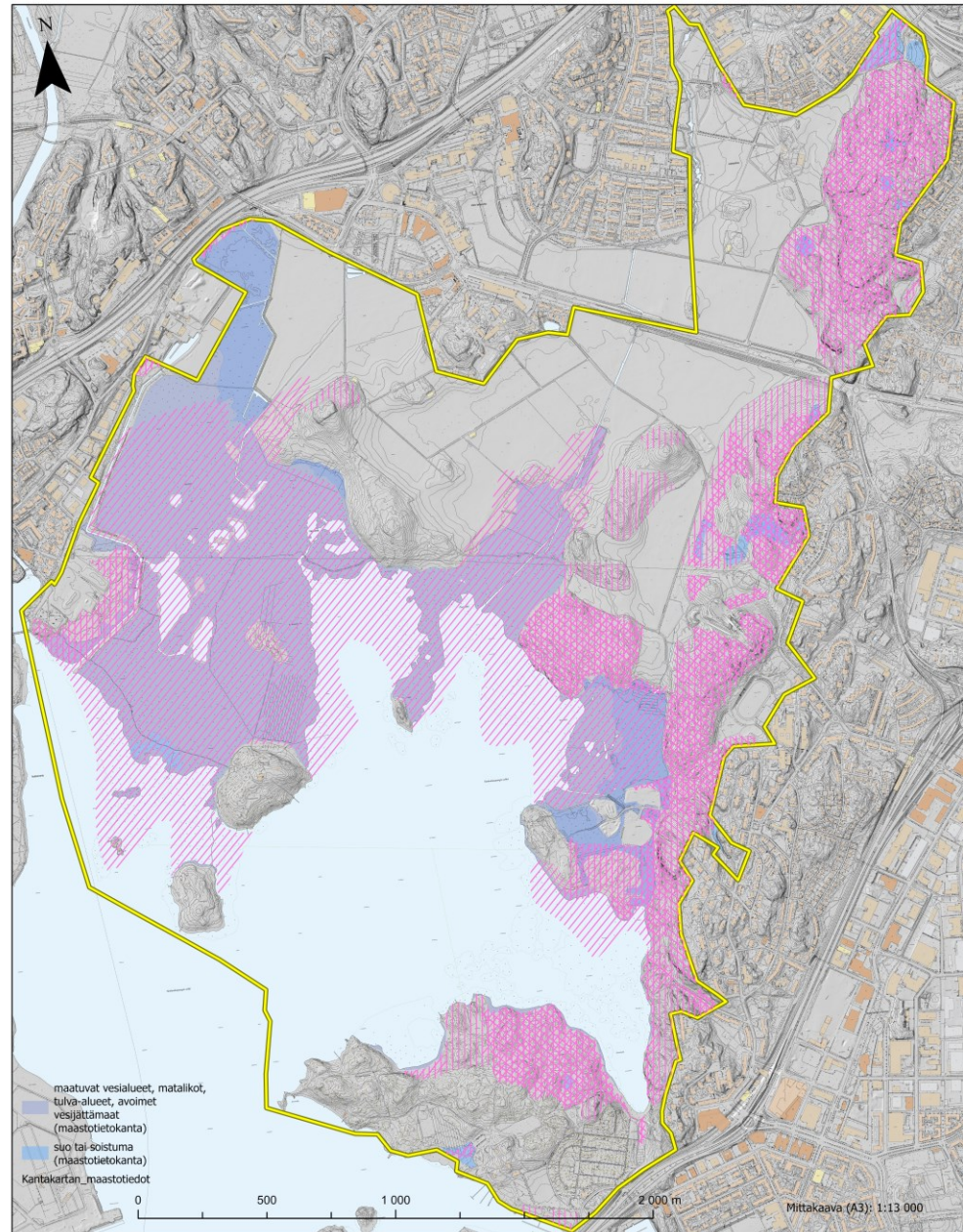
Lahopuun mahdollinen väheneminen liittyy erityisesti lahoppuujatkumon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi tärkeän puuston poistamiseen kokonaan alueelta. Reittien varsien hoitotöissä vaaraa aiheuttavia puita voidaan kaataa, mutta kaadetut puut on useimmiten syytä jättää alueelle maapuiksi.

Maapohjan muutoksille herkkiä luontokohteita

Kartassa on esitetty luontotietojen perusteella tunnistetut luontokohteet, jotka ovat herkkiä virkistyskäytön maapohjaan kohdistuville muutoksille

Huom! Arviot perustuvat luontokohteiden kuvaukseen ja aluerajaukseen – mahdollista luontokohteiden sisällä olevaa vaihtelua ei kaikilta kohteilta tavoiteta – esimerkiksi korpipainanteiden esiintyminen kallioalueiden lomassa. Tämän vuoksi kartalla esitetään tausta-aineistona myös maanmittauslaitoksen maastotietokannan ja metsäsuunnitelman aineistoa soista ja soistumista sekä ranta-alueiden kosteista vaihtumisyvyöhykkeistä

Natura-alueen luontotyytit on käsitelty erikseen kappaleen lopussa.

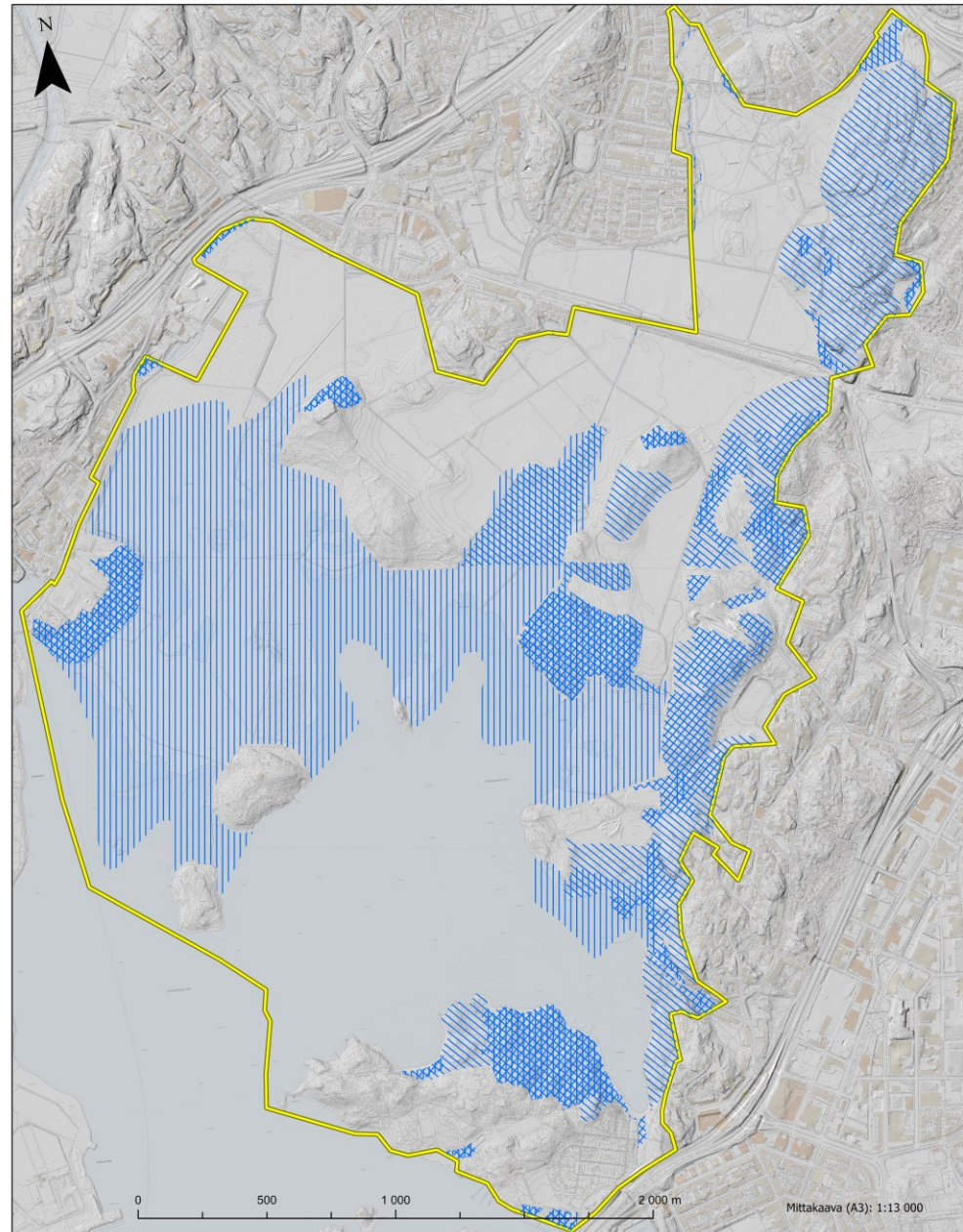

Lajiston muutoksille herkkiä luontokohteita

Perustuu luontotietojärjestelmän tietoihin.

Kasvillisuuden / lajiston muutosten osalta kiinnitettiin huomiota mm. lajiston talleantamiseen/kulumiseen, kulttuurivaikutteisen lajiston lisääntymiseen sekä vieraslajeihin

Natura-alueen luontotyytit on käsitelty erikseen.

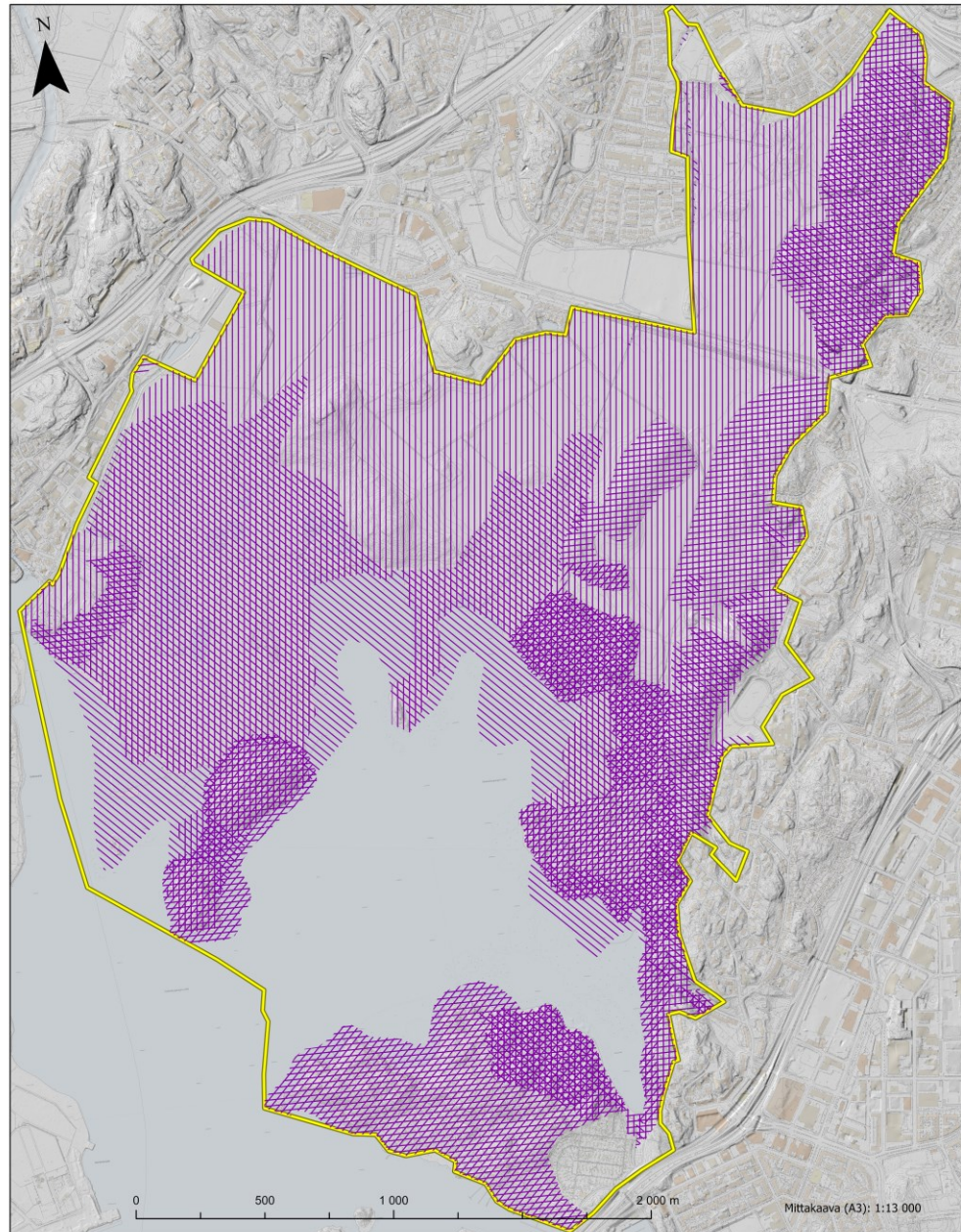

Virkistyskäytöstä aiheutuville erityisvaikutuksille herkkiä luontokohteita

Perustuu luontotietojärjestelmän tietoihin.

Virkistyskäyttöön liittyvinä erityisinä muutosvaikutuksina tarkasteltiin mm. roskaantumista, lajiston häirintää, lahopuun mahdollista vähenemistä alueella, valaistusmuutoksia sekä monipuolisuuden vähenemistä.

Natura-alueen luontotyytit on käsitelty erikseen.

Selvitysalueen Natura-alueen muutosherkkyyden erityistarkastelu

 Vanhankaupunginlahden lintuveden Natura 2000 – tietolomakkeen mukaan alueella on viisi luontotyyppiä:

- 1130 – jokisuistot
- 1630 – merenrantaniityt
- 6430 – kosteat suurruohoniityt
- 7140 – vaihettumissuot ja rantasuot
- 9080 – metsäluhdet

• Vanhankaupunginlahden lintuvesi Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa (2015-2024) on lisäksi kuvattu suunnitelluilla suojelualueen laajennusosilla olevat luontotyypit:

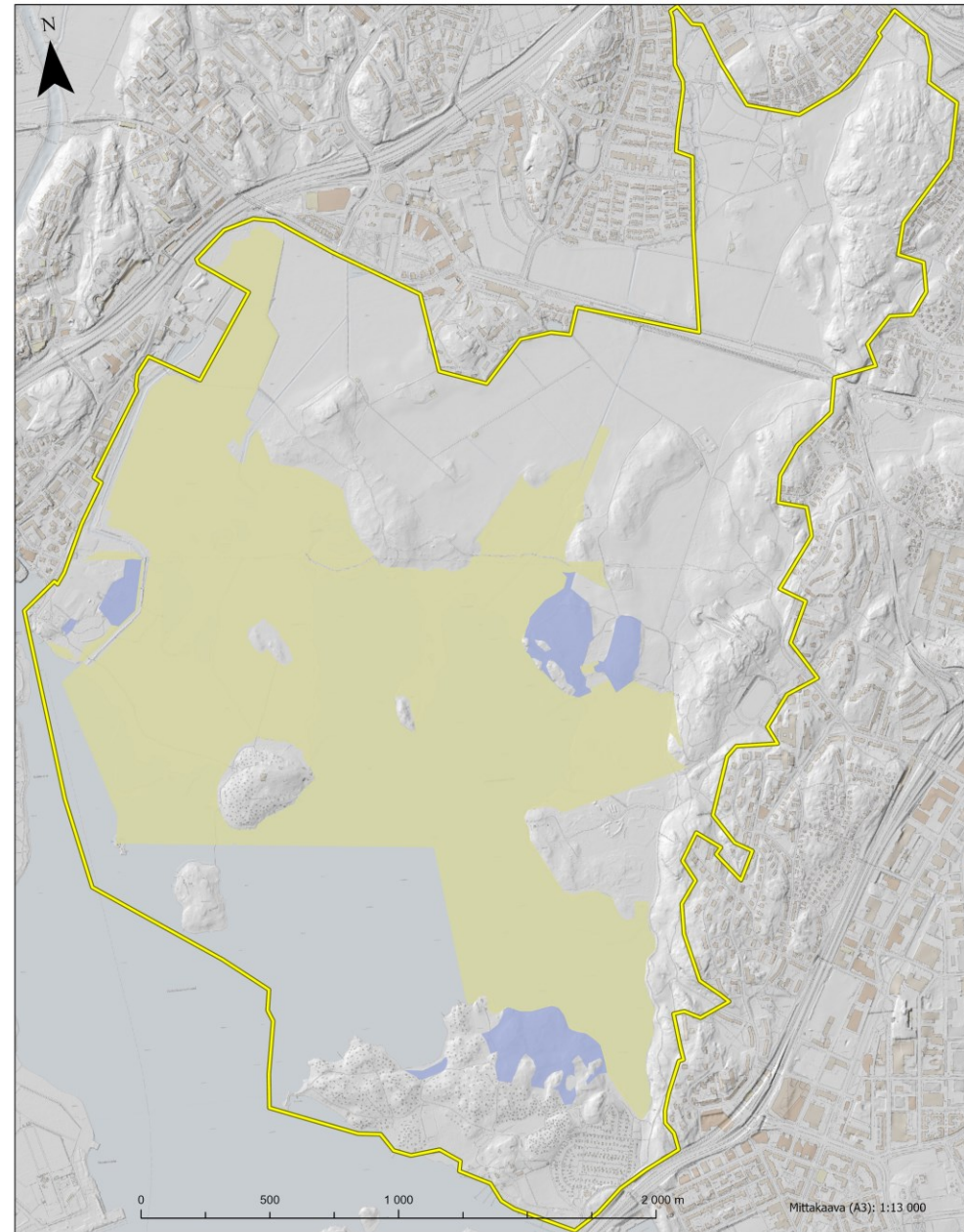
- 6270 – runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt
- 9010 – luonnonmetsät
- 9050 – lehdot

Luontotyyppien sijoittuminen tarkastelualueelle on esitetty viereisessä kuvassa. Muutosherkkyyden tarkastelu tehtiin sekä Natura 2000-alueen että suunnitellun suojelualueen laajennusosien luontotyypeille

Luontotyyppien yleiset piirteet ja Vanhankaupunginlahden lintuveden ominaispiirteet tunnistettiin alueelle laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman perusteella.

Luontotyyppien **muutosherkkyttä virkistyskäytössä** tunnistettiin tarkastelemalla edellä esitetyn taulukon (s. 8) avulla luontotyyppien maapohjan muutosherkkyttä, kasvillisuuden/lajiston muutosalttiutta sekä virkistyskäyttöön liittyviä erityisiä muutosvaikutuksia.

Seuraavan sivun taulukossa on esitetty Natura 2000 -alueen luontotyyppien tunnistettuja mahdollisia muutosvaikutuksia ja seuraavalla sivulla vastaavasti suojelualueen laajennusosan luontotyyppien mahdollisia muutosvaikutuksia.

Selvitysalueen Natura-alueen muutosherkkyyden erityistarkastelu, lähestymistapa

Natura 2000 – tietolomakkeen mukaan alueella on viisi luontotyyppiä:

Natura 2000: Vanhankaupunginlahden lintuvesi				
Koodi		Tyypin yleiskuvaus	Alueen yleisluonnehdinta	Virkistyskäytön uhkatekijöitä
1130	jokisuistot	Rannikon lahdelmia, joissa jokiveden tuoman makean veden vaikutus näkyy selkeästi. Mosaiikkimainen luontotyyppien yhdistelmä, jossa tavataan laaja-alaisia, tiheitä ruovikoita ja kaislikoita sekä näiden seassa suuri määrä ilmaversoiskasveja, uposkasveja, kelluslehtisiä sekä irtokellujia. Edustavuutta kuvastaa runsas linnusto sekä lajistoltaan runsas ja tiheä kasvillisuus.	Vanhankaupunginlahden puuttoman kasvillisuuden osat voidaan kokonaisuudessaan lukea kuuluvaksi "jokisuistot" - luontotyyppiin. Edustavuutta alueella laskee ilmaversoiskasvien monotonisuus ja muun vesikasvillisuuden, etenkin kelluslehtisten vähäisyys.	lajiston häirintä, roskaantuminen, vieraslajit
1630	merenrantaniityt	Merenrantaniittyihin luetaan matalakasvuiset niityt, joilla ei ole nähtävissä juurikaan vuorovesivaikutusta, mutta maankohoamisen vaikutus näkyy niityn vyöhykkeisyytenä. Luonnostaan matalakasvuisia niittyjä esiintyy vain alueilla, joissa jää säännöllisesti kuluttua kasvillisuutta. Muut niityt pysyvät matalakasvuisina perinteisen niitto- ja laidunkäytön ansiosta. Uhkatekijöitä ovat ruovikoituminen ja pensoittuminen perinteisen käytön loputtua. Edustavuutta arvioidaan laajuuden, matalakasvuisuuden ja lajiston monimuotoisuuden avulla.	Vanhankaupunginlahden Ruohokarin laidunalue on laidunnuksen myötä kehittynyt tähän tyyppiin kuuluvaksi alueeksi. Kohteen edustavuus paranee laidunnuksen jatkuessa. Lisäksi Purolahden perukan laidunalueella on tähän tyyppiin lukeutuva alue.	lajiston häirintä, roskaantuminen, vieraslajit, monipuolisuuden väheneminen
6430	kosteat suurruohoniityt	Kosteat suurruohoniityt ovat koko maassa yleisiä vesistöjen varsilla tavattavia luontotyypejä. Kasvillisuus muistuttaa kosteiden lehtojen kasvillisuutta, mutta puusto puuttuu. Niitylajisto kuuluu myös osana tyypin kasvillisuuteen. Luontotyyppin edustavuutta arvioidaan koon, laidunkäytön ja putkilokasvilajiston perusteella. Ei-rehevöittävä laidunkäyttö parantaa kohteen edustavuutta. Luonnontilaa arvioidaan rakenteellisesti kasvilajiston monimuotoisuuden perusteella ja toiminnallisesti laidunkäytön tai sen puuttumisen perusteella.	Vanhankaupunginlahden mesiangervoaltaiset korkeakasvuiset merenrantaniityt kuuluvat tähän luontotyyppiin. Tyypin kuviot Vanhankaupunginlahdella ovat edustavuudeltaan heikkoja pienen kokonsa, umpeenkasvunsa, lajiston niukkuuden ja laidunkäytön puuttumisen vuoksi	lajiston häirintä, roskaantuminen, vieraslajit, monipuolisuuden väheneminen
7140	vaihtumissuot ja rantasuot	Vähä- tai keskiravinteisten alustojen turvetta muodostavat kasvivyhdyskunnat. Suomessa oleellisia ovat vaihtumissoihin kuuluvat avo- ja pensasluhdet. Edustavuutta ilmentää kullekin tyyppille luonteenomainen lajisto, ja luonnontilaisuuden arvioinnissa vesitalouden luonnontilaisuus on tärkein arviointiin vaikuttava seikka	Vanhankaupunginlahden alueella tähän tyyppiin lukeutuvat pensaikkoluhdet ja ruovikoista tyypit I-V. Laajimmat vaihtumissuot sijaitsevat Säynäslahden-Lammassaaren alueella, Purolahdella, Ryönälähdin perukassa ja Saunalahden pohjoisrannalla.	lajiston häirintä, roskaantuminen, vieraslajit, maapohjan liettyminen/urautuminen, lajiston talleantuminen, kulttuurivaikutteisuuden lisääntyminen
9080	metsäluhdet	Metsäluhdet ovat pysyvän pintavesivaikutuksen alaisia ja tulvivat usein vuosittain. Ne ovat pohjaltaan kosteita tai märkiä ja niissä muodostuu turvetta, vaikka turvekerros onkin usein ohut. Puusto on tyypillisesti lehtipuuvältaista. Tyypillä esiintyy mätäs-väli-rimpipinta vaihtelua. Luhtaisuutta ilmentävää lajistoa esiintyy märimmillä väli ja rimpipinnoilla. Erona avoluhtaan voidaan pitää puuston 20 % latvuspeittävyttä. Tyypin edustavuutta kuvaa luhtaisuutta indikoivan lajiston määrä ja pintavesivaikutuksen pysyvyys. Luonnontilaisuutta arvioidaan vesitalouden ja puuston luonnontilaisuudella.	Vanhankaupunginlahdella on kaksi melko laajaa metsäluhtiin lukeutuvaa tervaleppäluhtaa Säynäslahden pohjoisosassa sekä Fastholman ja Mölylän välisellä alueella.	lajiston häirintä, roskaantuminen, vieraslajit, maapohjan liettyminen/urautuminen, lajiston talleantuminen, puuston poistaminen

Selvitysalueen Natura 2000 –alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa kuvattujen suojelualan suunniteltujen laajennusosien luontotyyppien tarkastelu - lähestymistapa

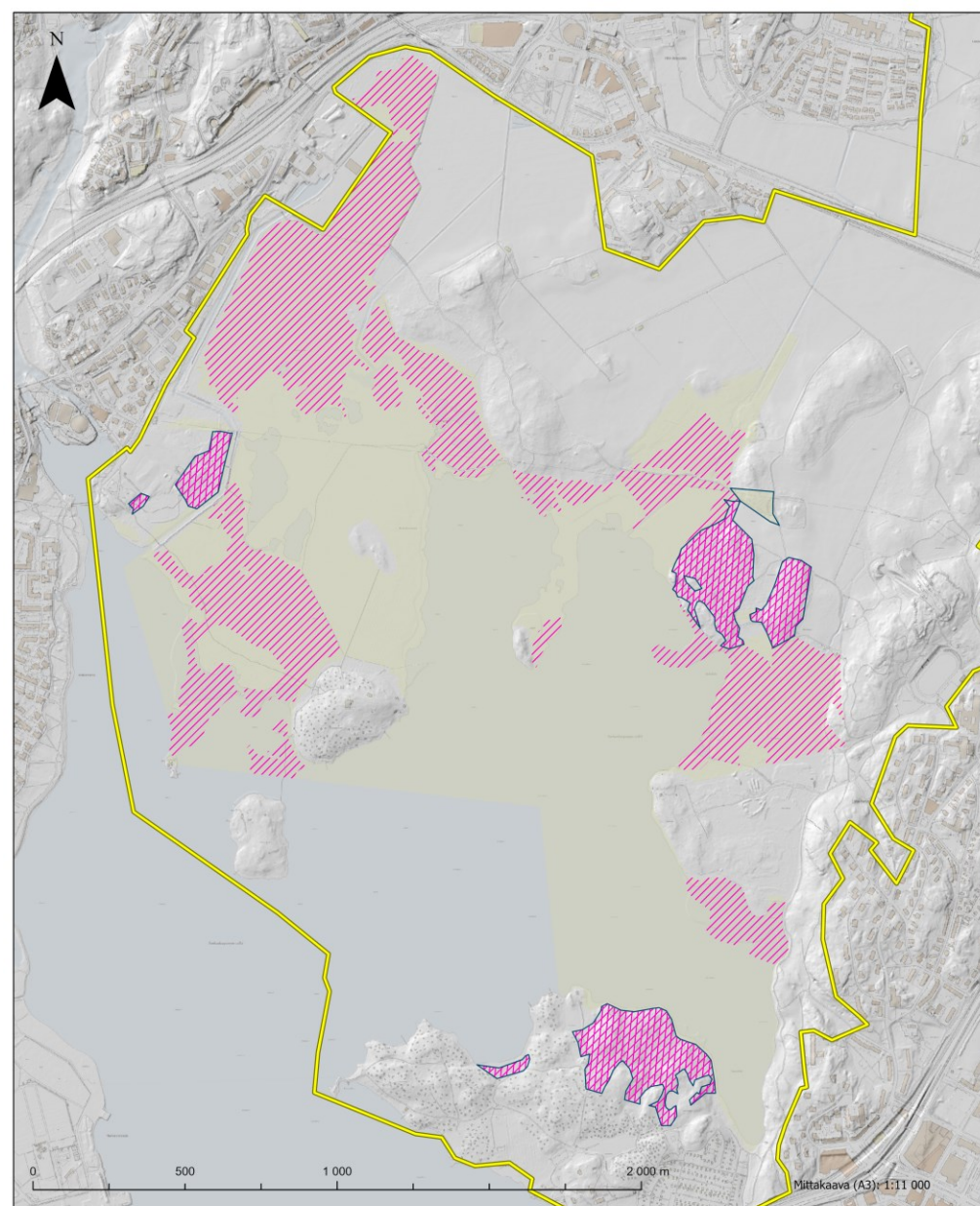
Vanhankaupunginlahden lintuvesi Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa (2015-2024) on lisäksi kuvattu suunnitelluilla suojelualan laajennusosilla olevat kolme luontotyyppiä:

Suojelualan laajennusosan luontotyypit				
6270	runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt	Runsaslajisten kuivien ja tuoreiden niittyjen kasillisuus on monilajista, pitkään jatkuneen laidunnuksen tai niiton muovaamaa. Monimuotoisesta lajistosta on useimmiten vaikea erottaa selvää valtalajia.	Vanhankaupunginlahden alueella tähän luontotyyppiin sisältyy Bäcksin torpan rinneriitty.	lajiston häirintä, roskaantuminen, vieraslajit, monipuolisuuden väheneminen
9010	luonnonmetsät	"Luonnonmetsät" -tyyppi sisältää vanhat luonnonmetsät sekä luonnontilaiset paloalat ja palonjälkeen luonnontilaisena kehittyneet metsät. Vanhat luonnonmetsät ovat metsiä joissa ihmistoiminnan vaikutusta ei ole lainkaan tai sitä on hyvin vähän. Ominaispiirteisiin kuuluu kuolleen pystypuuston ja maapuuston runsaus, elävän puuston ikä-, koko-, ja puulajivaihtelut ja tasoinen pienilmasto. Edustavuutta ja luonnontilaa määritellään ihmistoiminnan jälkien vähäisyyden, arvokkaan lajiston ja metsälle tyypillisten ominaispiirteiden mukaan.	Luonnonmetsiin lukeutuvia metsäkuvioita on Mölylän alueella. Vähäisiä käytönjälkiä on alueilla havaittavissa, ja lahoppuuston määrä ei kaikilla kuviolla vastaa edustavan luonnonmetsän tasoa. Kohteiden edustavuus kuitenkin paranee, mikäli alueita ei käsitellä.	lajiston häirintä, roskaantuminen, vieraslajit, maapohjan liettyminen/urautuminen, lajiston talleantuminen, puuston poistaminen, kulttuurivaikutteisuuden lisääntyminen, maapohjan kuluminen
9050	lehdot	"Lehdot" -luontotyyppiin kuuluvat lähes kaikki boreaalisen metsäalueen lehtotyyppit. Lehto- ja luonnehtii kerroksellinen kasvillisuus, pohjakerroksen aukkoisuus, ruohojen ja heinien vallitsevuus ja runsaslajisuus kenttäkerroksessa sekä puuston monilajisuus. Edustavuus määritellään lehtotyyppin ominaispiirteiden ja luonnontilaisuus alueen puuston luonnontilaisuuden perusteella.	Vanhankaupunginlahdella tähän tyyppiin kuuluvia lehtoalueita on Pornaistenniemen tervaleppälehdon ja Mölylän metsän alueella.	lajiston häirintä, roskaantuminen, vieraslajit, maapohjan liettyminen/urautuminen, lajiston talleantuminen, puuston poistaminen, kulttuurivaikutteisuuden lisääntyminen, maapohjan kuluminen

Natura 2000 –luontotyytit ja suojelualan suunnitellun laajennusosan luontotyytit:

maapohjan muutoksille herkkiä luontotyyppejä

Oletuksena on, että luontotyyppi ”jokisuistot” on kulkemiseen niin märkä, ettei sinne kohdistu merkittävää kulutusvaikutusta ts. ei liettymistä tai urautumista.

//// maapohjan liettyminen/urautuminen

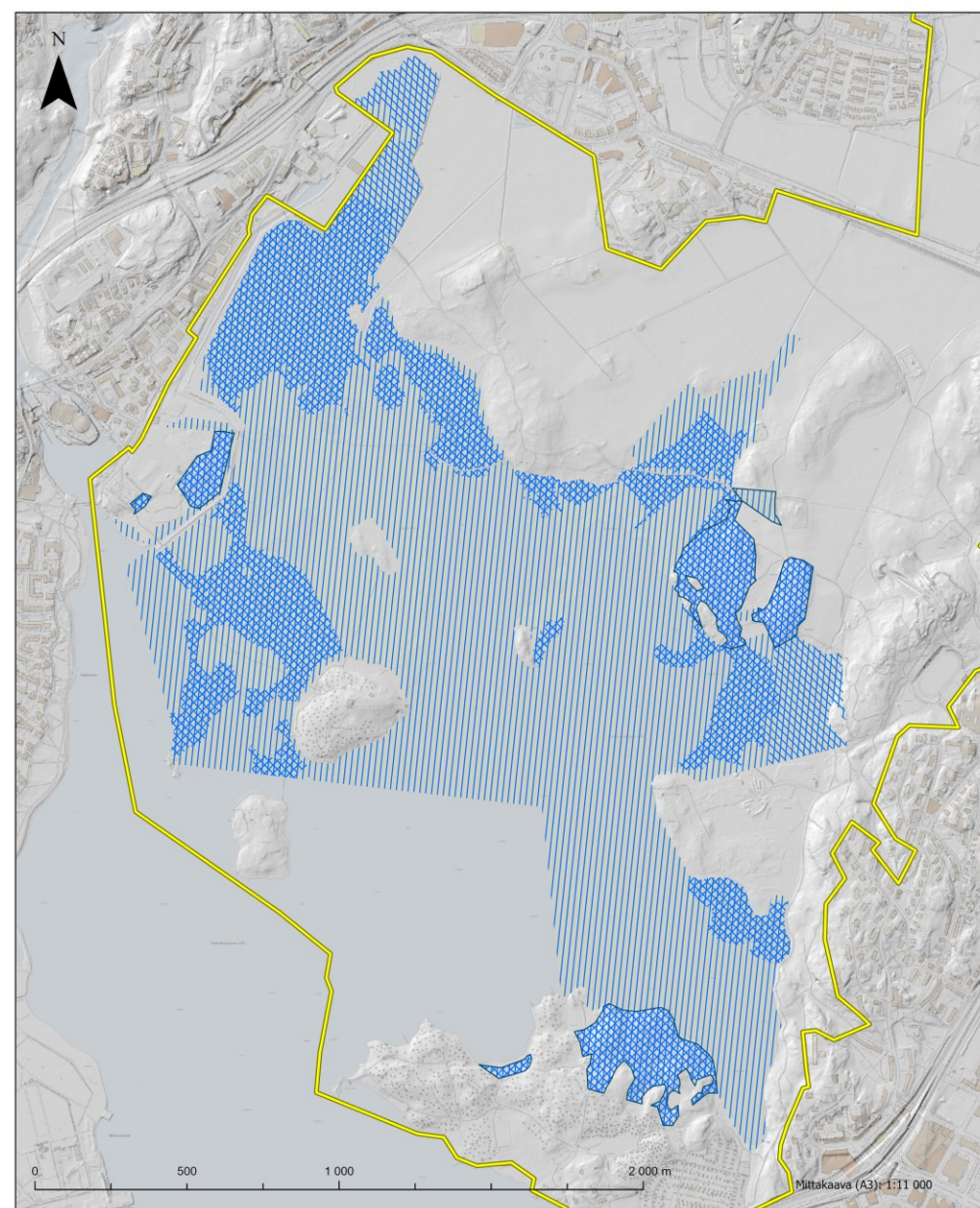
|||| maapohjan kuluminen

suojelualan suunnitellun laajennusosan luontotyytit
Natura 2000 -alueen luontotyytit

Paikkatietoaineistot: luontokohdetiedot, kantakartta (c) 08/2021 Helsingin kaupunki, karttapalvelu ja WMS-rajapinta; maastomalli (c) 08/2021 Maanmittauslaitos

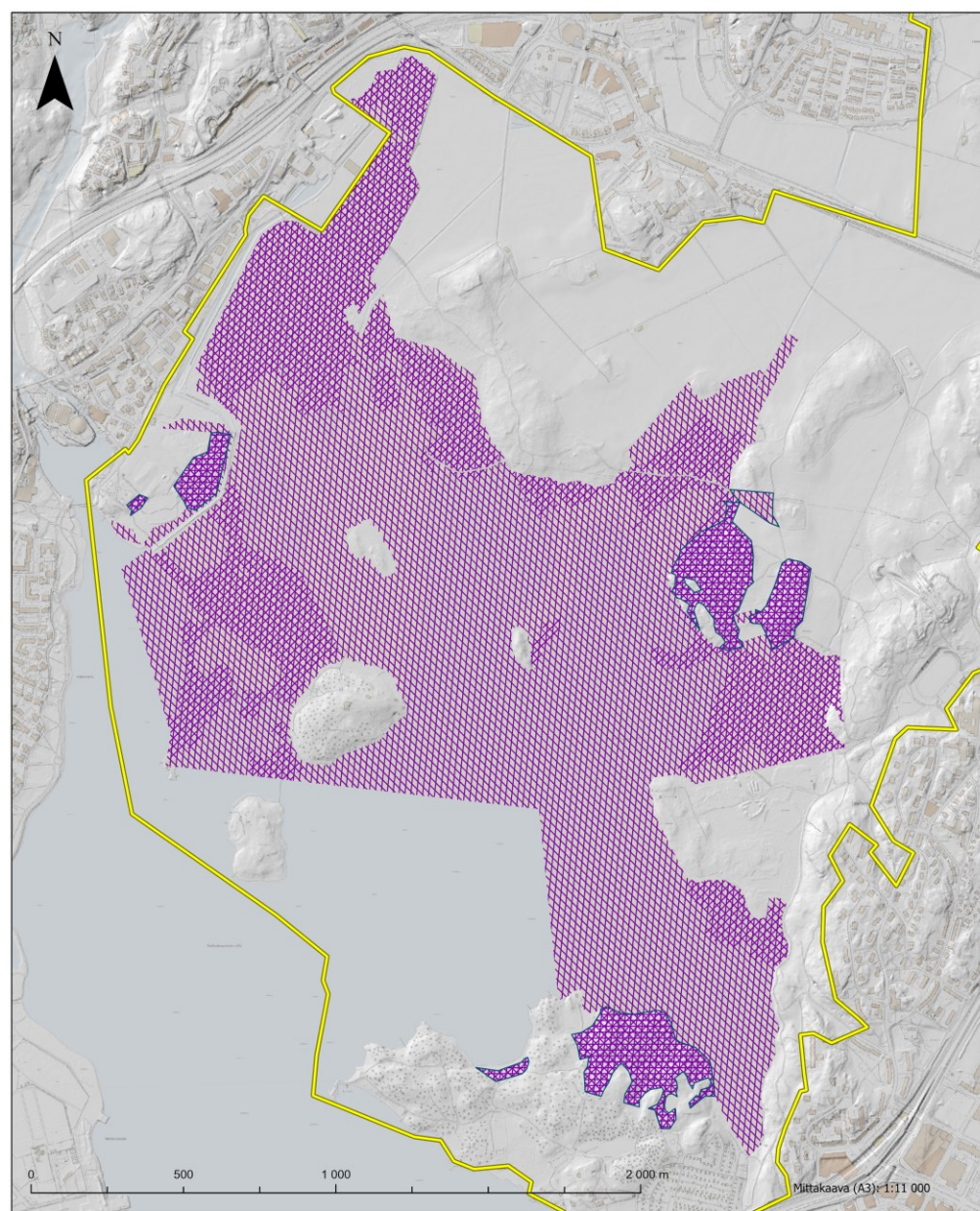
Natura 2000 –luontotyytit ja suojelualueen suunnitellun laajennusosan luontotyytit:

Lajiston muutoksille herkkiä luontotyypppejä

Natura 2000 –luontotyytit ja suojelualueen suunnitellun laajennusosan luontotyytit:

Virkistyskäytöstä aiheutuville erityisvaikutuksille herkkiä luontotyypejä

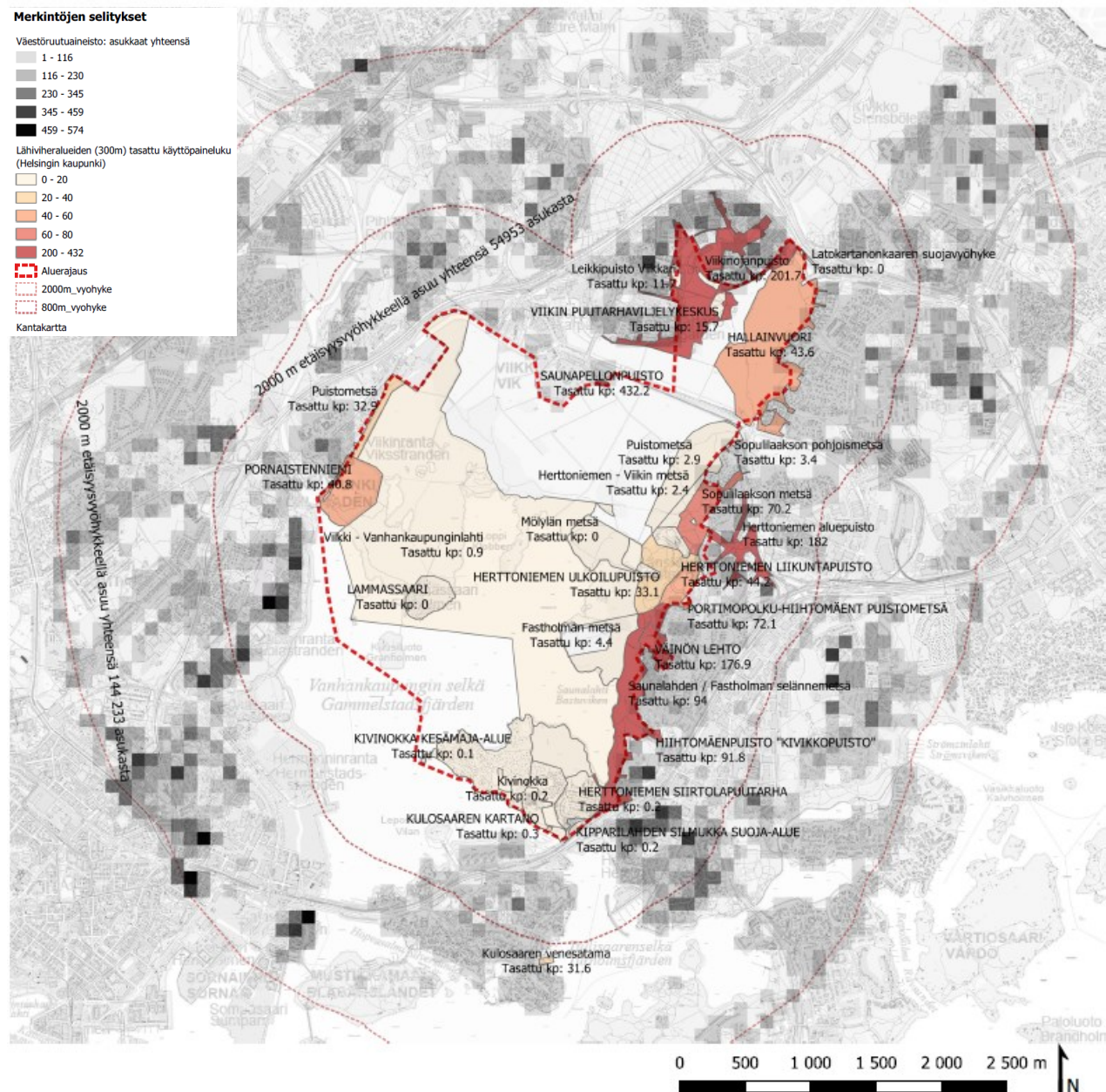
3. Virkistyskäytön ja sen muutoksen arviointi

3.1 Nykyinen virkistyskäyttö

Virkistysalueiden kävijämäärää arvioitiin asiantuntija-arviointina saatujen lähtötietojen perusteella. Lähtötietona käytettiin Helsingin kaupungin teettämää, viheralueiden saavutettavuus- ja käyttöpaineanalyysia (Sitowise, 2021), siihen liittyvää väestöruutuaineistoa (31.12.2017, Helsingin kaupunki), Telia-operaattorin liikkumisdataa (Teliadata) sekä kaupungin avoimia paikkatietoaineistoja (2021).

Saavutettavuus- ja käyttöpaineanalyysiin (Sitowise, 2021) perusteella asuinalueiden läheisillä, pienialaisilla viheralueilla on enemmän käyttöä kuin laajemmilla viheralueilla. Arvioitu käyttäjien määrä kuvaa asukkaiden määrää, jotka tavoittavat viheraluekohteen rajan tietyllä etäisyydellä, tässä tapauksessa 300 m etäisyydellä, jaettuna viheraluekohteen pinta-alalla.

Data soveltuu paremmin koko kaupungin mittakaavan tarkasteluun, sillä käyttöpaine riippuu viheraluerajauksen koosta ja ulkorajojen etäisyydestä tiheästi asuttuihin asuinalueisiin. Saavutettavuus- ja käyttöpaineanalyysin tulosdata visualisoitiin kartalla. Tasattu käyttäjämäärä on kuvattu punaisen ja beigen sävyillä 300 metrin etäisyydellä, viheralueen saavuttavien ihmisten määrä on tasattu viheralueen pinta-alalla.

3.1.1 Alueen nykyinen kävijämäärä: Telia data -analyysi

Telia Crowd Insights data sets, (Teliadata) on puhelinoperaattorin keräämää paikkatietodataa matkapuhelinten käyttäjien liikkeistä Suomessa. Tässä työssä on käytetty Telian pienimittakaavaisinta ruutuviipymädataa, jossa ruudun koko vaihtelee 500 metrin leveyisestä nelioruudusta 2000 metriä levyiseen nelioruutuun. Ruutujen koko vaihtelee henkilötietojen käsittelyn turvallisuussyistä. Pienemmissä ruuduissa asumis- ja kävijätiheys on korkeampi ja suuremmissa väljempi. Yksittäisten ihmisten liikkeitä on näin ollen vaikeampi erottaa toisistaan. Teliadata on interpoloitu kattamaan koko väestö perustuen operaattorin markkinaosuuteen eli kävijämäärät ovat teoreettisia.

Paikkatietoanalyysissa visualisoitiin Teliadata kartalle datan ruutujaolla ja yhdistettiin siihen väestöruutudataa (31.12.2017, Helsingin kaupunki, seuraavalla sivulla). Ruututiedoista ilmenee ruudun alueella yli 20 minuuttia vierailleet kävijät koko vuoden 2019 päivittäisenä keskiarvona.

Ruudun päällä on esitetty tekstinä ruudun indeksinumero, ruudun päivittäisten kävijämäärien keskiarvo, ruudun sisällä asuvien asukkaiden määrä (31.12.2017 väestöruutuaineiston, Helsingin kaupunki, mukaan), ruudun kävijämäärä vähennettynä ruudun asukkailla eli ruudun ulkopuolelta tulevat kävijät jaettuna ruudun pinta-alalla sekä prosenttiosuus kävijöistä, jotka eivät väestöruututiedon mukaan asu ruudussa (31.12.2017)

Päätelmät Teliadatan perusteella

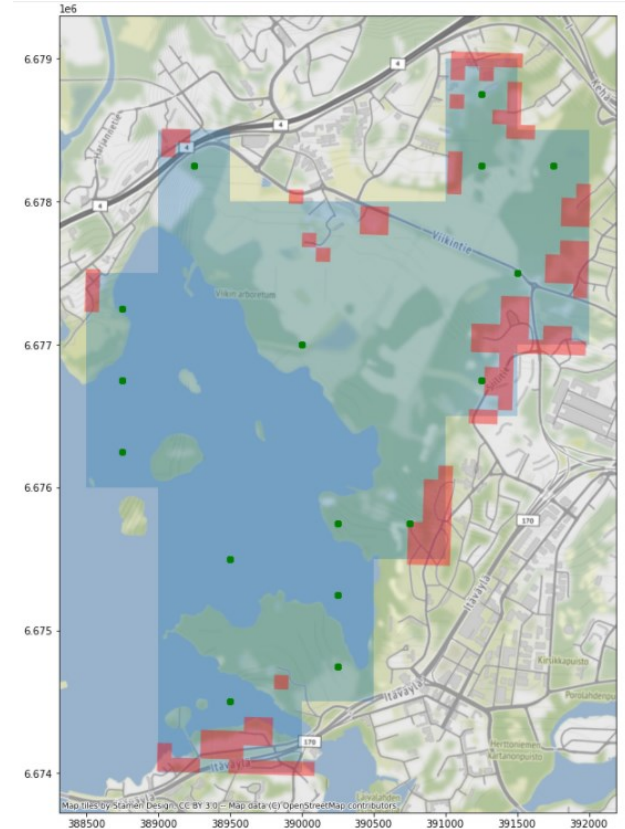
Asuinalueiden läheisillä, pienialaisilla ruuduilla on datan perusteella enemmän päivittäisiä kävijöitä pinta-alaa kohden. Tästä voidaan päätellä, että myös näiden ruutujen viheralueisiin kohdistuu suurempaa käyttöä. Datasta voidaan nähdä, että suuri osa kävijöistä saapuu ruudun ulkopuolelta eli ei asu ruudussa. Ruudut on väritetty teoreettisen käytön mukaisesti eli ruudun ulkopuolisten kävijöiden suhde pinta-alaan. Ruudun pinta-alasta on vähennetty Helsingin avoimen paikkatietoaineiston meripinta-ala. Teliadatan perusteella nähdään, että keskimääräinen päivittäinen kävijämäärä lähes tuplaantuu kesäkuussa verrattuna talvikuukausiin. Sama trendi on nähtävissä kävijälaskurien datassa.

Analyysin epävarmuustekijät

Ruutujen geometria ei mukaile viheralueen reunoja ja ruudun sisään voi osua monenlaisia paikkoja, joissa kävijät käyvät eri syistä. Datasta ei voida poistaa ruudussa työskenteleviä eikä kävijämäärässä näy alle 20 minuuttia ruudussa käyviä henkilöitä, jotka esimerkiksi kävelevät ruudun läpi nopeaa tahtia. Kävelyvauhti voi olla keskimäärin noin 5,1 kilometriä tunnissa. 2 kilometrin matka eli suurimman ruudun neliön sivun pituus on mahdollista kävellä alle 20 minuutissa, jolloin käynti ei näy tässä analyysissä käytetyssä datassa. Toisaalta nopeasti paikasta toiseen kävelevät todennäköisimmin käyttävät mahdollisimman suoria ja helppokulkuisia reittejä eivätkä poikkea reitiltä aiheuttaen virkistyskäytön tuottamaa kulumista tai muita haittoja ympäristöönsä.

Asukasmäärät ruuduissa on arvioitu vertaamalla väestöruutuaineiston (31.12.2017, Helsingin kaupunki) ruutujen keskipistettä Teliadataruutuihin. Ruudut eivät ole täysin yhdenmukaisia, mutta niiden avulla pystyy arvioimaan asukasmäärää myös Teliaruudussa.

Tässä työssä ei saatu käyttöön Telian matkamatriiseja, joista olisi nähnyt kävijöiden lähtöpaikan ja ajallisen viipymän ruudussa. Matkamatriiseista olisi voinut tehdä enemmän päätelmiä, esimerkiksi työskentelyyn ja asunnossa oleiluun käytetystä ajasta ja vähentää ne kävijämääristä. Ruutudatasta ei voida päätellä, missä kohteissa kävijät käyvät tarkemmin ruudun sisällä eikä, mitä he siellä tekevät. Teliadata antaa lähinnä teoreettista tilastoa viheralueita sisältävien ruutujen kävijämääristä ja niihin kohdistuvista kävijämääristä. Dataa voidaan lisäksi verrata muuhun dataan, jolloin päätelmiä on helpompi vetää.

Asukkaita sisältävät ruudut väestöruutuaineistossa (31.12.2017, Helsingin kaupunki) on korostettu punaisella. Väestöruutujen rajat kulkevat eri kohdissa kuin Teliadataruutujen rajat.

3.1.1 Alueen nykyinen kävijämäärä: Telia data -analyysi

Telian liikkumisdata-analyysi

Telian ruutuviipymädatan karttaruudut väritettiin ruudun ulkoisen kävijämäärän mukaisesti vähentämällä keskiarvokävijämäärästä ruudun sisällä asuvat ja jakamalla se ruudun 100 m²:n alaa kohti. Teliadata-analyysi kuvaa alueen nykyistä kävijämäärää teoreettisesti. Teliadata on vuodelta 2019 ja väestöruutudata on irrotettu 31.12.2017.

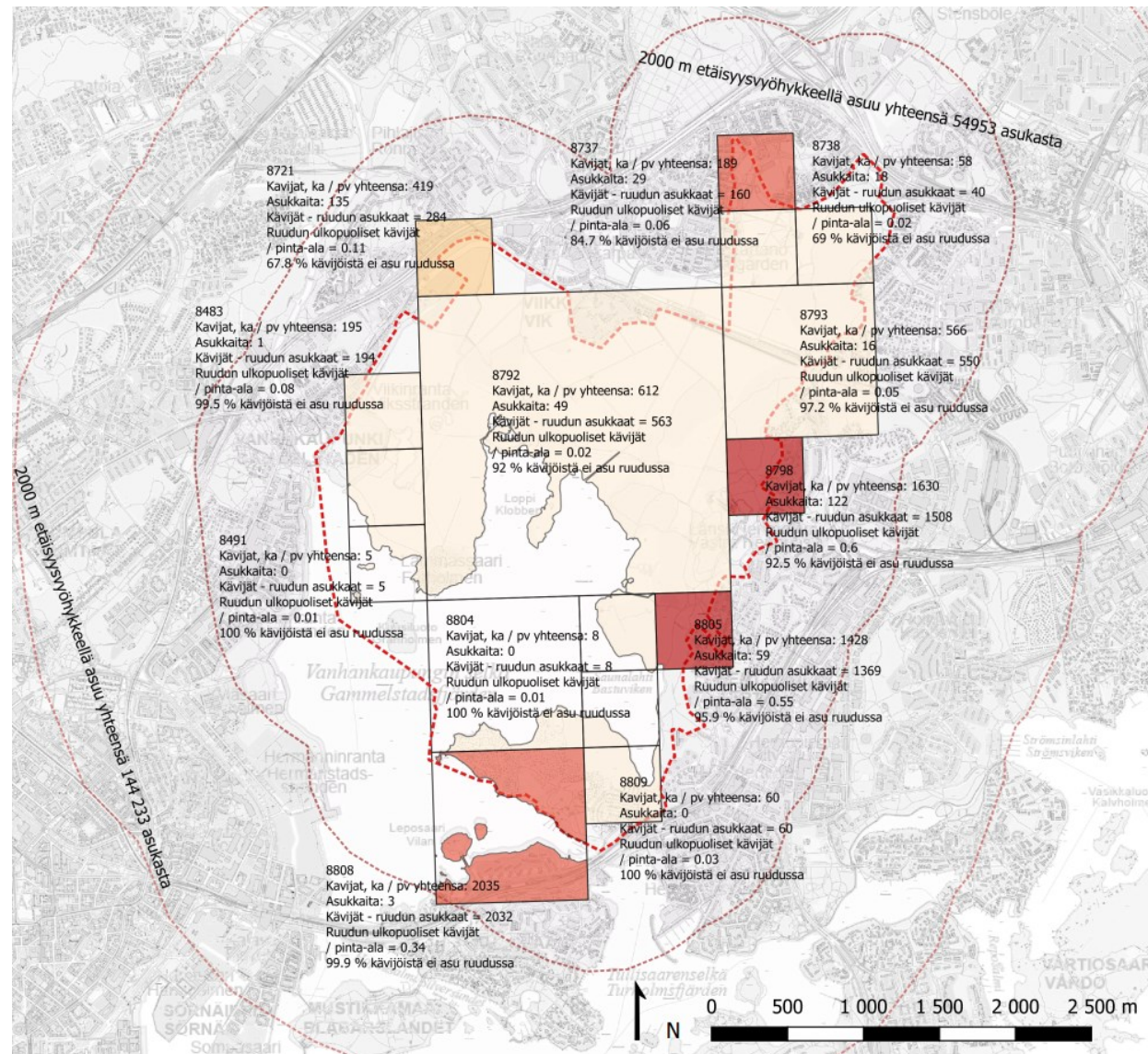
Merkintöjen selitykset

 Aluerajaus

kävijät - ruudun asukkaat / 100 m²

- 0 - 0,1
- 0,1 - 0,2
- 0,2 - 0,3
- 0,3 - 0,4
- 0,4 - 0,6

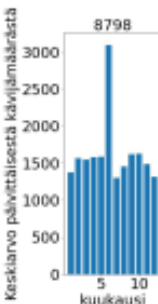
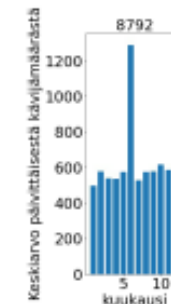
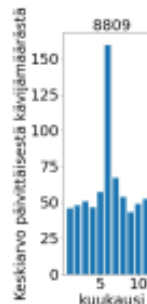
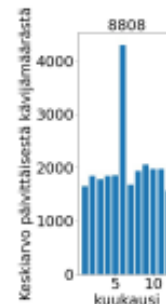
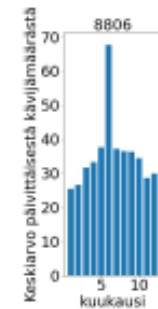
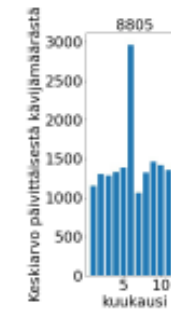
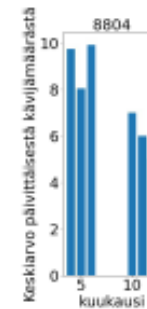
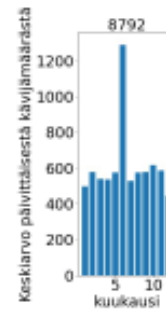
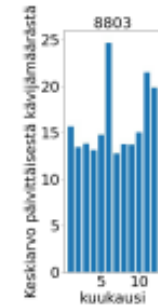
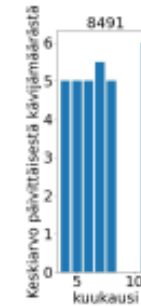
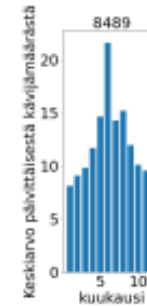
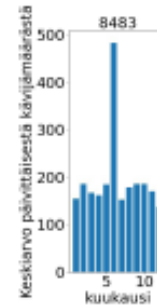
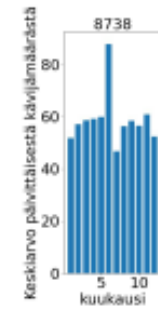
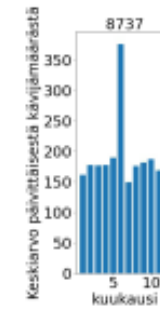
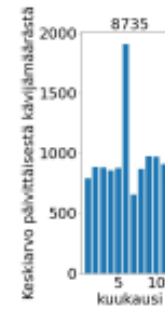
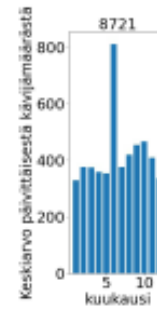
Kantakartta: Helsingin kaupungin
WMS-aineisto, Koordinaatisto:
ETRS TM-35

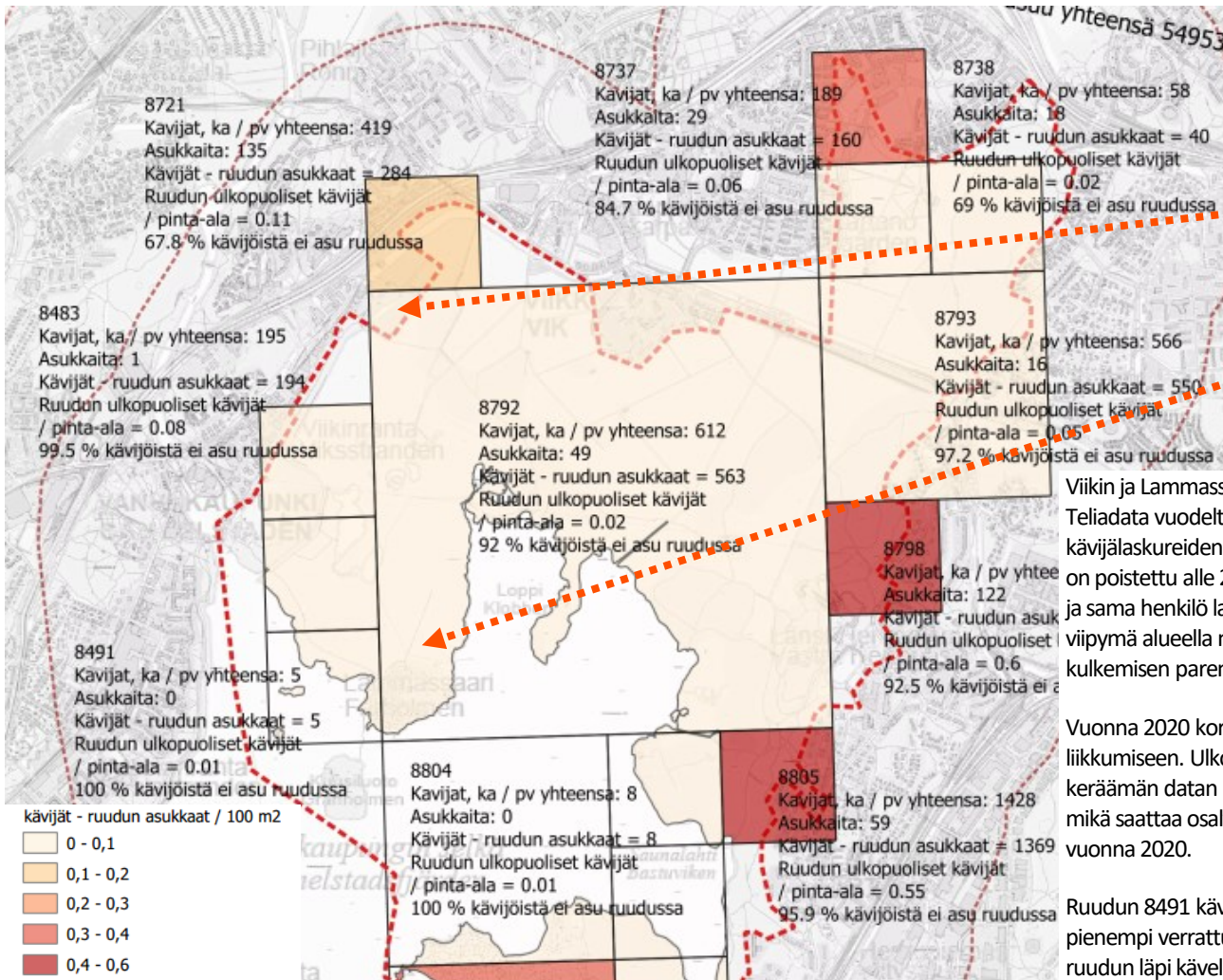
3.1.1 Alueen nykyinen kävijämäärä: Telia data -analyysi

Alueen käytön ajallinen kohdistuminen

Teliadatan kävijämääristä muodostettiin ruutukohtaiset pylväsdiagrammit eri kuukausien kävijämäärien päivittäisistä keskiarvoista. Diagrammeista on nähtävissä selvä trendi monissa ruuduissa. Kesäkuussa kävijämäärä kaksinkertaistuu muihin kuukausiin nähden.

3.2 Alueen nykyinen kävijämäärä: Teliadata-analyysin vertailu Viikin ja Lammassaaren kävijälaskureihin

Kantakartta: Helsingin kaupungin
WMS-aineisto, Koordinaatio:
ETRS TM-35

Lähteet:
Hintsala Juha 25.4.1985,
<https://yle.fi/uutiset/3-11317360>, YLE

Keskiarvo päivittäin laskurin ohi kulkevista:
1398 (Luku sisältää kahteen kertaan ne
kävijät, jotka kulkevat kumpaankin
suuntaa, esim. työpaikalle des takaisin
kulkevat. Kesäkuussa keskiarvo on 1962
ja tammikuussa 573

Keskiarvo päivittäin laskurin ohi (edes
takaisin) kulkevista: 546

Kesäkuussa keskiarvo on 656 ja
tammikuussa 252

Viikin ja Lammassaaren kävijälaskurien data on vuodelta 2020 ja Teliadata vuodelta 2019. Teliadata-analyysin luvut ovat linjassa kävijälaskureiden datan kanssa ottaen huomioon, että Teliadastasta on poistettu alle 20 min ruudussa viipyvät, eli nopeasti läpi ajavat ja sama henkilö lasketaan vain kerran. Toisaalta juuri pidempi viipymä alueella mahdollistaa raittien ja polkujen ulkopuolella kulkemisen paremmin kuin nopea työmatkakulkeminen.

Vuonna 2020 koronavirus vaikutti monien ihmisten elämään ja liikkumiseen. Ulkoilu lisääntyi esimerkiksi sykemittarivalmistajien keräämän datan (Hintsala 25.4.2020) mukaan huomattavasti, mikä saattaa osaltaan selittää kävijälaskurien korkeita lukuja juuri vuonna 2020.

Ruudun 8491 kävijämäärä on Teliadatan mukaan huomattavasti pienempi verrattuna Lammassaaren kävijälaskuriin. Voi olla, että ruudun läpi kävelee alle 20 minuutissa. Teliadastasta on poistettu aineisto päiviltä, jolloin kävijöitä voidaan tunnistaa yksilöidysti rekisteröintien vähydestä johtuen, mikä vääristää osaltaan tuloksia. Kävijälaskureissa on havaittavissa samanlainen trendi kesäkuun suhteen kuin Teliadastassa.

3.3 Alueen nykyinen kävijämäärä väestöruutuaineiston ja kaavatietojen perusteella

Alueen kävijämääriä arvioitiin tarkemmin 800 metrin etäisyysvyöhykkeellä. Useissa tutkimuksissa käytön on todettu olevan suurinta asuinalueen läheisillä viheralueilla. Esimerkiksi Suomen ladun tekemässä selvityksessä huomattiin, että: kesällä 59 prosentilla vastaajista eniten käytetty ulkoilupaikka sijaitsee alle kilometrin päässä kotoa ja talvella 53 prosentilla vastaajista (Ulkoilun olosuhteet Suomen kunnissa, 2011). Samaa etäisyyttä on käytetty myös Helsingin Kaupunkiympäristön toimialan teettämässä viheralueiden saavutettavuus- ja käyttöpaineanalyysissa kaupunginosaviheralueen tarkasteluetaisyytenä, (Sitowise 2021). Myös METLAn tekemässä selvityksessä havaitaan, että eniten virkistyskäyttöä on asuinalueen läheisillä viheralueilla. Sen mukaan virkistyskerrat ovat runsaimmat alle kilometrin etäisyydellä oleville viheralueille, (Neuvonen, Tönnö, Sievänen ja Koskela, METLA, 2005).

Virkistyskäyttöanalyysi

Kartalle tuotiin kaavaillut täydennysrakentamisen kaava-alueet asukasmäärän muutostietoineen. Kävijämäärän arvioinnissa Kaava-alueiden ympärille muodostettiin 800 metrin etäisyysvyöhykkeet, joiden viheralueen puoleiset osat eroteltiin toisistaan kaava-alueiden vaikutusalueiden mukaisiksi segmenteiksi. Viheralueen (800 metrin) reunavyöhykkeelle muodostettiin vyöhykkeet sen mukaan, miten ne sijaitsevat kustakin kaava-alueesta 800 metrin etäisyydellä. Viheraluesegmenttien ympärille muodostettiin niin ikään 800 metrin vyöhykkeet, joiden asukasmäärät laskettiin väestöruutuaineiston (31.12.2017) perusteella yhteen. Näin voitiin arvioida kunkin kaava-alueen asukasmäärän muutoksen vaikutukset viheralueen käyttöön sekä eri kaava-alueiden yhteisvaikutukset teoreettisesti.

Nykyinen kävijämäärä

Vuoden 2017 Helsingin kaupungin väestöruutuaineiston (31.12.2017) mukaan 800 metrin etäisyysvyöhykkeellä tutkittavasta Vanhankaupunginlahden ympäristön viheralueen reunasta asuu noin 55000 asukasta eli noin 8% koko kaupungin asukasluvusta ja 2000 metrin säteellä noin 144000 asukasta, mikä on noin 22% kaupungin asukasluvusta. Asutus virkistysalueen läheisyydessä on nykyisellään tiheää.

Alueen virkistyskäyttö on runsasta. Esimerkiksi kävijälaskurin mukaan pelkästään Lammassaassa on kävijöitä keskimäärin 547 päivässä, vaikkei alue ole kovinkaan helposti saavutettavissa. Maastossa on monin paikoin nähtävissä virkistyskäytön aiheuttamia muutoksia, kuten maapohjan kulumista

Suurimmalla osalla viheraluesegmenteistä teoreettisia käyttäjiä on noin kaksi sataa neliometriä kohden. Luku on pieni, mutta todellisuudessa käyttö kohdistuu enimmäkseen polkujen läheisyyteen sekä helppokulkuisempaan maastoon, kuten kalliopinnoille tai kuivempaan metsänpohjaan polkujen ja viherpalvelujen ympäristössä. Etenkin laajoilla pelto- ja rantaniittyalueilla virkistyskäyttö kohdentuu lähinnä poluille ja pitkospuille. Käytön kohdentumista arvioitiin enemmän käyttömäärien muutoksen analyysissa.

Voidaan arvioida, että suurin osa alueen käyttäjistä kulkee nopeahkoa vauhtia virkistys- ja kevyenliikenteen reittejä pitkin alueen halki eikä näin ollen aiheuta suurta vaikutusta virkistysalueen luontoarvoihin esimerkiksi tallomalla, roskaamalla tai meluamalla.

Virkistyskäyttöanalyysin epävarmuustekijät

Käyttöpaineen arviointi perustuu teoreettiseen 800 metrin etäisyysvyöhykkeeseen. Todellisuudessa maaston esteet ja kulkuväylät muuttavat käyttöpaineen kohdentumista eri alueilla. Vanhankaupunginlahden virkistyskohteisiin tullaan todellisuudessa myös kauempaa esimerkiksi lintuharrastuksen tai kalastuksen vuoksi.

Lähteet:

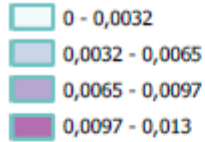
Neuvonen, Tönnö, Sievänen ja Koskela, METLA, 2005, Lähiluonnon saavutettavuus ja ulkoiluaktiivisuus: <http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/esitelmat/lahiluonn-on-saavutettavuus-2005.pdf>

Helsingin viheralueiden käyttöpaine ja saavutettavuus, Helsingin kaupunki, Sitowise, 2021, Ulkoilun olosuhteet Suomen kunnissa, Suomen latu: <https://docplayer.fi/149382547-Ulkoilun-olosuhteet-suomen-kunnissa.html>

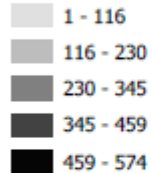
3.3 Nykyinen kävijämäärä väestöruutudatan perusteella

Merkintöjen selitykset

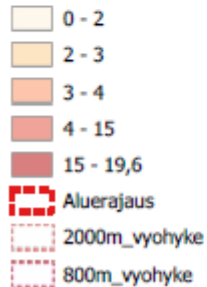
Uusien kaava-alueiden nykyinen ja tuleva väestö / m²

Asukkaiden lukumäärä väestöruudussa

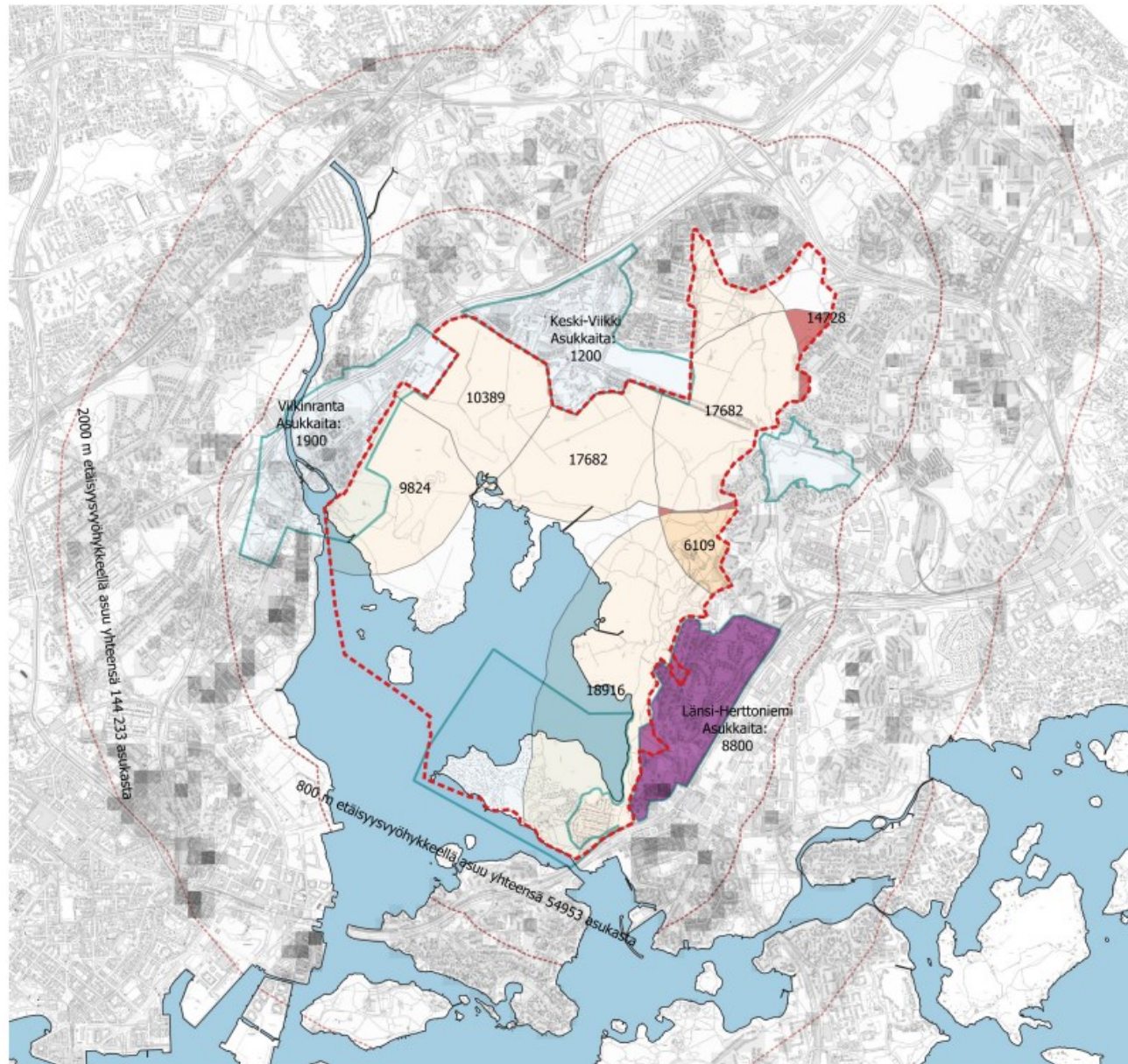

Viheralueen nykyinen käyttöpaine:
Asukkaita 800 m etäisyydellä
/100 m²

Kantakartta

Kaava-alueiden asukasmäärä (asukkaiden määrä 800 m etäisyydellä viheralueen osasta). Asukkaiden määrä on tasattu viheralueen pinta-alalla. Lisäksi viheralueen osan 800 metrin etäisyysvyöhykkeellä saavuttavien asukkaiden nykyinen, absoluuttinen määrä on kerrottu lukuna alueen päällä.

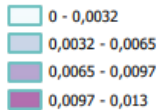
3.4 Arvioitu tuleva käyttäjämäärä kaavatietoihin perustuen

Asukasmäärä Vanhankaupunginlahden ympäristön viheraluetta ympäröivällä 800 metrin etäisyysvyöhykkeellä kasvaa n. 25% lähtöaineistona saadusta (31.12.2017 väestöruutudatan, Helsingin kaupunki) asukasmäärästä. Suurimmalla osalla viheralueista 800 m:n etäisyydellä asukkaita on edelleen 1-3 / 100m² eli melko alhainen. Etenkin laajoilla pelto- ja rantaniittyalueilla virkistyskäyttö kohdentuu lähinnä poluille ja pitkospuille ja muilla alueilla polkujen ja raittien läheisyyteen.

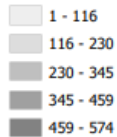
Kaavoituksen myötä lähialueen asukkaiden määrä kasvaa korkeintaan 13 700 asukkaalla. Tarkastelussa on huomioitu uusien asukkaiden osalta mahdollinen maksimimäärä. Lopullinen kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä tarkentuu kuitenkin kaavoitustyön aikana.

Merkintöjen selitykset

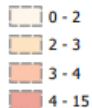
Uusien kaava-alueiden nykyinen ja tuleva väestö / m²

Asukkaiden lukumäärä väestöruudussa

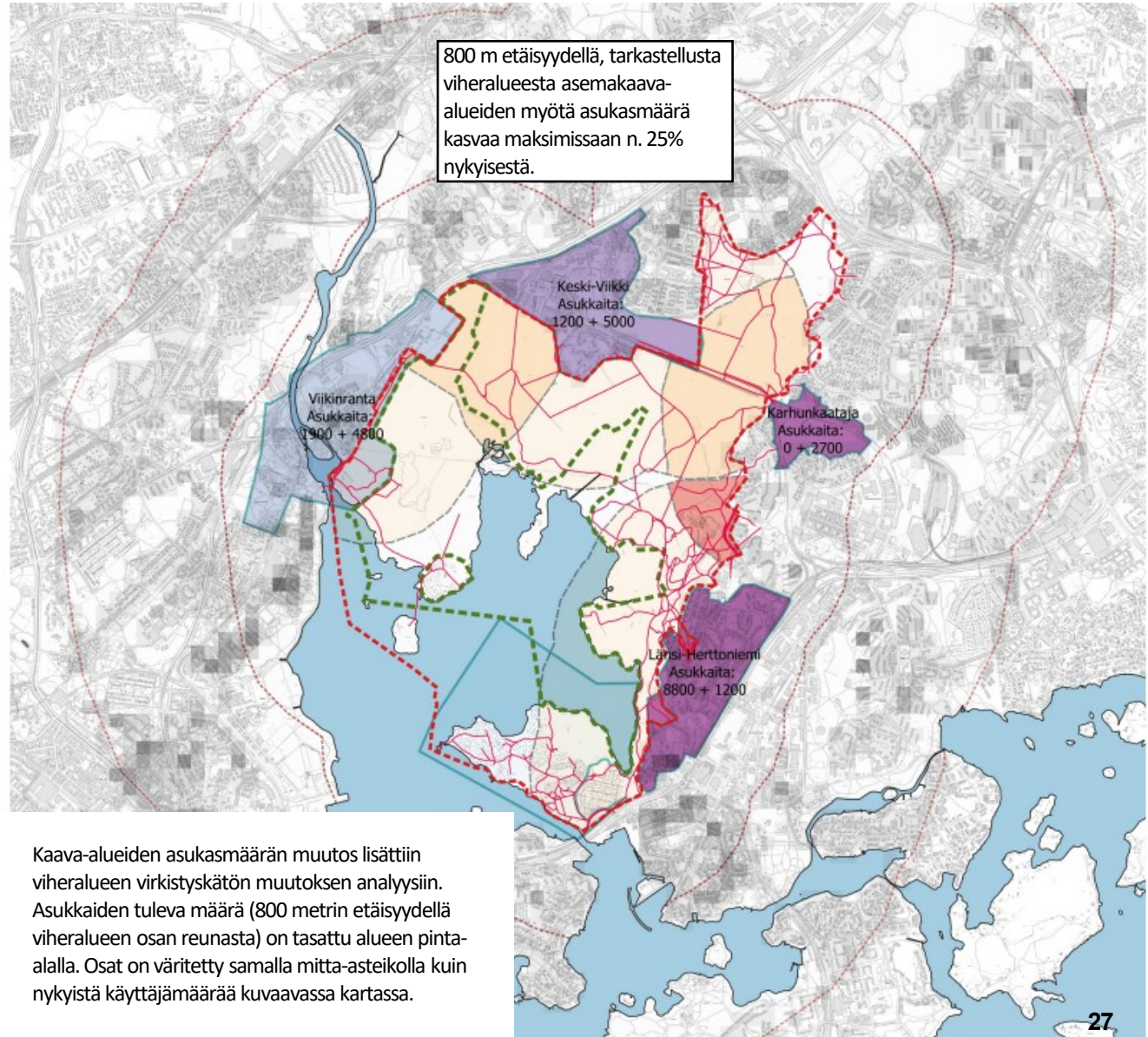
Viheralueen käyttöpaineen muutos:
+ Asukkaita 800 m etäisyydellä
/100 m²

Kantakartta

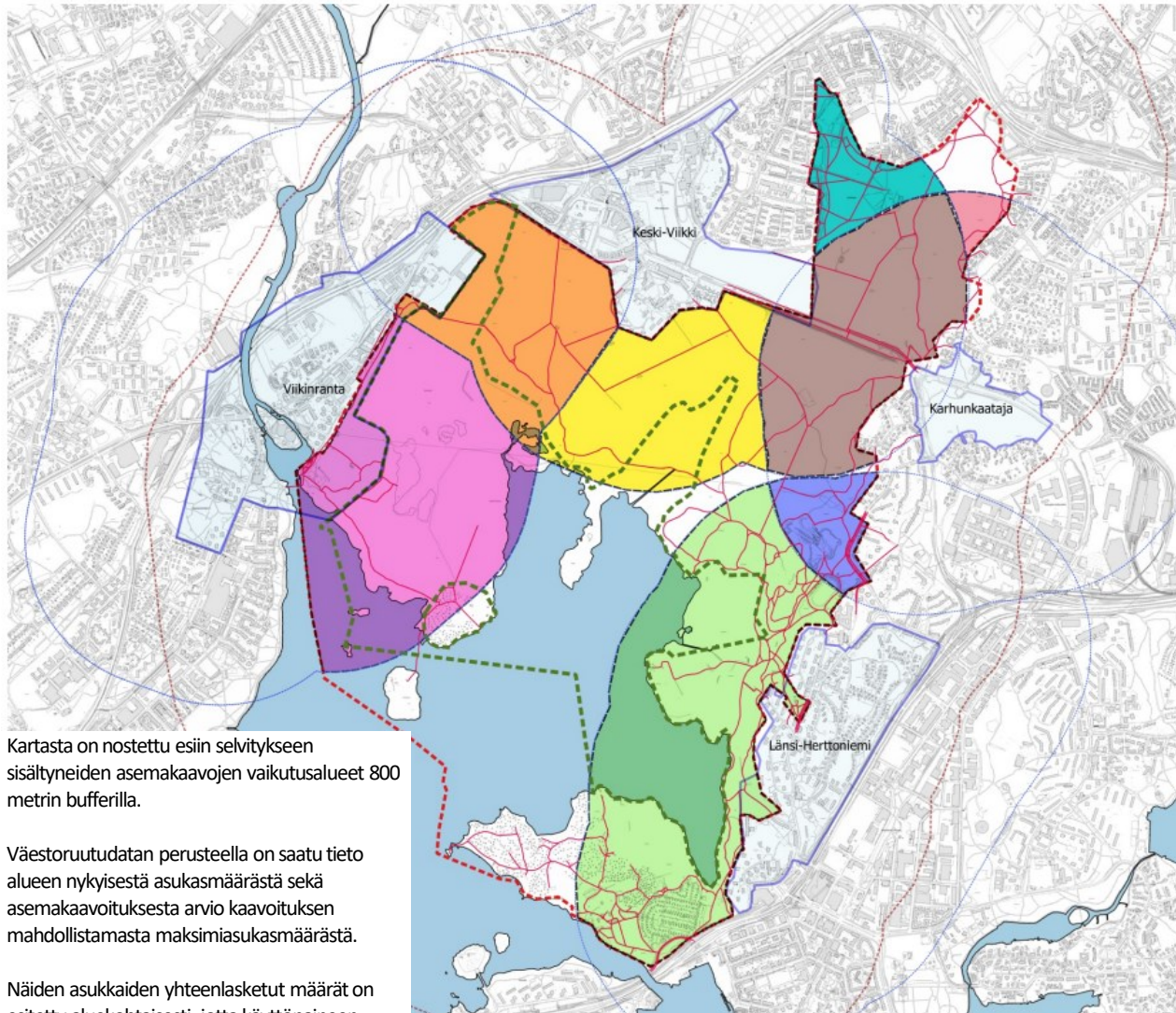
Helsinki

RAMBOLL

Kaava-alueiden asukasmäärän muutos lisättiin viheralueen virkistyskäytön muutoksen analyysiin. Asukkaiden tuleva määrä (800 metrin etäisyydellä viheralueen osan reunasta) on tasattu alueen pinta-alalla. Osat on väritetty samalla mitta-asteikolla kuin nykyistä käyttäjämäärää kuvaavassa kartassa.

3.4 Arvioitu tulevan käyttäjämäärien muutos alueittain kaavatietoihin perustuen

- Aluerajaus
- 800m_vyöhyke
- Kaava-alueet
- Kaava-alueet 800 m vyöhyke
- Reitit viheralueella
- Natura-alue
- Kantakartta

Viikinranta
Asukasmäärä nyt 11 100
Kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä 4800
teoreettinen lisäys noin 43%

Viikinranta ja Keski-Viikki
Asukasmäärä nyt 10 400
Kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä 9 800
teoreettinen lisäys noin 94%

Keski-Viikki
Asukasmäärä nyt 5760
Kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä 5000
teoreettinen lisäys noin 83%

Keski-Viikki
Asukasmäärä nyt 13 700
Kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä 5 000
teoreettinen lisäys noin 36%

Keski-Viikki ja Karhunkaataja
Asukasmäärä nyt 17 450
Kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä 7 700
teoreettinen lisäys noin 44%

Karhunkaataja
Asukasmäärä nyt 10 360
Kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä 2 700
teoreettinen lisäys noin 26%

Karhunkaataja ja Länsi-Herttoniemi
Asukasmäärä nyt 6 100
Kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä 3 900
teoreettinen lisäys noin 63%

Länsi-Herttoniemi
Asukasmäärä nyt 18 900
Kaavoituksen mahdollistama lisäasukasmäärä 1 200
teoreettinen lisäys noin 6%

3.4 Arvioitu tulevan virkistyskäytön kohdentuminen

Kartalla on korostettuina reitit, joilta voi todennäköisemmin poiketa maastoon ja siten käyttö leviää reitin ympäristöön. Lisäksi käyttöä on korostettu heatmapilla, jossa korostuvat asukaskyselyjen tärkeäksi koetut kohteet, mielipaikat sekä kaupungin avoimen datan virkistyspalvelut, kuten lintutornit ja kuntolupisteet. Lisäksi kartalla on esitetty joidenkin palvelujen pistetietoja.

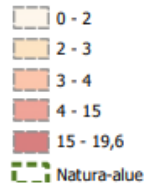
Merkintöjen selitykset

 Selvitysalueen rajaus

Asukkaiden lukumäärä väestöruudussa

Viheralue jaettiin 800 metrin bufferivyöhykkeellä segmentteihin kehitettävien kaava-alueiden lähivaikutusalueiden mukaisesti siten, että kahden kaava-alueen vaikutusalue muodostaa oman segmenttinsä, jolloin yhteisvaikutuksia on helpompi tarkastella. Kullekin segmentille laskettiin nykyinen ja tuleva asukasmäärä 800 metrin etäisyydellä. Lisäksi asukasmäärän muutos kerrotaan prosenttilukuna. Viheralueen osan tuleva käyttöpaine: Asukkaita 800 m etäisyydellä /100 m2 on ilmaistu segmentin täyttövärillä. Asukasmäärän lähteenä on käytetty 31.12.2017 irrotettua väestöruutudataa (Helsingin kaupunki).

 Reittien korostettu käyttöpaine 50 m bufferilla. Viheralueella kulkevat reitit on korostettu 50 metrin bufferilla molemmin puolin niistä osin, kun kulkeminen reitin ulkopuolella on todennäköisempää. (Pelkästään pelto- ja rantaniittyosuuksilla kulkevilta reiteiltä on jätetty pois bufferit.)

 Asukaskyselyssä erikseen mainitut kohteet (Herttoniemi-visio)

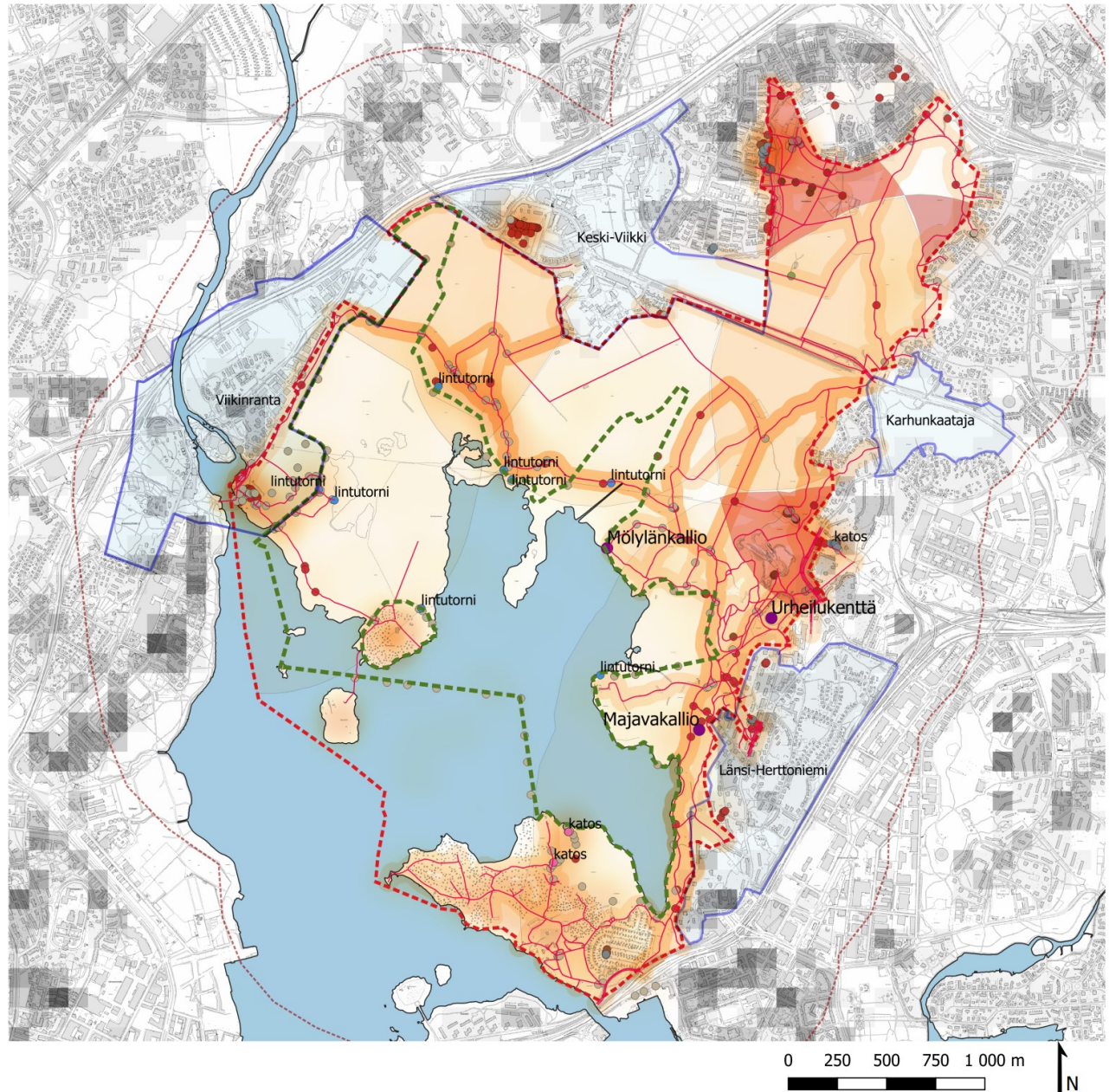
 lintutornit (YLRE)

 katokset (YLRE)

 penkit (YLRE)

 reitit viheralueilla

 Kansallisen kaupunkipuiston asukaskyselyn tuloksista poimittiin mielipaikat ja asukkaiden tärkeiksi kokemat kohteet, joista muodostettiin heatmap. Lisäksi Helsingin avoimen datan virkistyspalvelukohteista (pisteet), kuten leikkipaikat, liikunta- ja kuntolupaikat muodostettiin heatmap samalla värillä.

4. Vaikutusten arviointi

4. Vaikutusten arviointi alueittain

Kohde	Arvot Merkittävät / Kohtalaiset / Vähäiset	Herkkyys Jonkin verran herkkä / herkkä / hyvin herkkä	Käytön kasvu Vähäinen / kohtalainen / Huomattava	Vaikutusarvio Suuri, kohtalainen, vähäinen
1. Mölylänkallio ja Mölylänmetsä	Luontoarvot merkittävät	Hyvin herkkä	Huomattava	Suuri
2. Kivinokan metsä	Luontoarvot merkittävät	Hyvin herkkä	Kohtalainen	Kohtalainen
3. Pornaistenniemi	Luontoarvot merkittävät	Hyvin herkkä	Huomattava	Suuri
4. Länsi-Herttoniemen metsäalue	Luontoarvot merkittävät	Herkkä	Huomattava	Suuri
5. Lammassaari, Kuusiluoto	Luontoarvot merkittävät	Jonkin verran herkkä	Vähäinen	Vähäinen
6. Fastholma	Luontoarvot merkittävät	Jonkin verran herkkä	Vähäinen	Vähäinen
7. Hallainvuori	Luontoarvot merkittävät	Herkkä	Huomattava	Kohtalainen
8. Mäyrämetsän alue	Luontoarvot merkittävät	Jonkin verran herkkä	Huomattava	Kohtalainen

Käyttäjämäärien kasvu ei todennäköisesti tuo uusia vaikutuksia alueelle mutta voimistaa paikoitellen jo nykyisiä virkistyskäytön vaikutuksia kuten:

- Muutoksia maapohjaan, mm. maapohjan kuluminen ja liettyminen
- Kasvillisuuden tai lajiston muutoksia, mm lajiston talleantuminen ja kulttuurivaikutteisen lajiston lisääntyminen
- Virkistyskäyttöön liittyy myös muita vaikutuksia, joista merkittävin on roskaantuminen

4. Arvioidut vaikutukset – koostekartta

Vähäinen

Kohtalainen

Suuri

3. Pornaistenniemi: Luontoarvot merkittävät mm. kosteaa tervaleppäluhtaa ja lehtoa, mm. lahoppuuta, linnustoa, direktiivilajeja, matelijoita ja sammakoita. Alue on hyvin herkkä virkistyskäytön aiheuttamille muutoksille. Virkistyskäytön vaikutuksia on nykyisellään nähtävissä etelä- ja keskiosissa ja vähemmän. Käyttäjämäärien arvioidaan kasvavan huomattavasti.

5. Lammassaari, Kuusiluoto: Luontoarvot merkittävät mm. rehevät rantametsät ja ruovikkorannat ovat tärkeitä linnustolle, lepakoille ja matelijoille sekä sammakoille. Alue on jonkin verran herkkä virkistyskäytön aiheuttamille muutoksille. Nykyisellään alueella on runsaasti virkistyskäyttöä (kävijälaskurin ja saavuttavan asukasmäärän perusteella). Käyttäjämäärien kasvua hillitsee alueen syrjäinen sijainti. Puulavareitti ohjaa kulkua rantaniityllä, jolloin käyttö rajautuu sen kohdalle. Nykyisellään käytön jälkiä on nähtävissä maastossa. Lammassaaren käytön arvioidaan kasvavan kohtalaisesti.

2. Kivinokan metsä: Luontoarvot merkittävät mm. vanhaa luonnonmetsää, lehtoa, suota, lepakoaluetta. Alue on hyvin herkkä virkistyskäytön aiheuttamille muutoksille. Nykyisellään on nähtävissä vähäisiä käytönjälkiä. Käytön arvioidaan kasvavan kohtalaisesti. Alueen vaikea saavutettavuus vähentää käytön kasvua ja turvaa luontoarvoja.

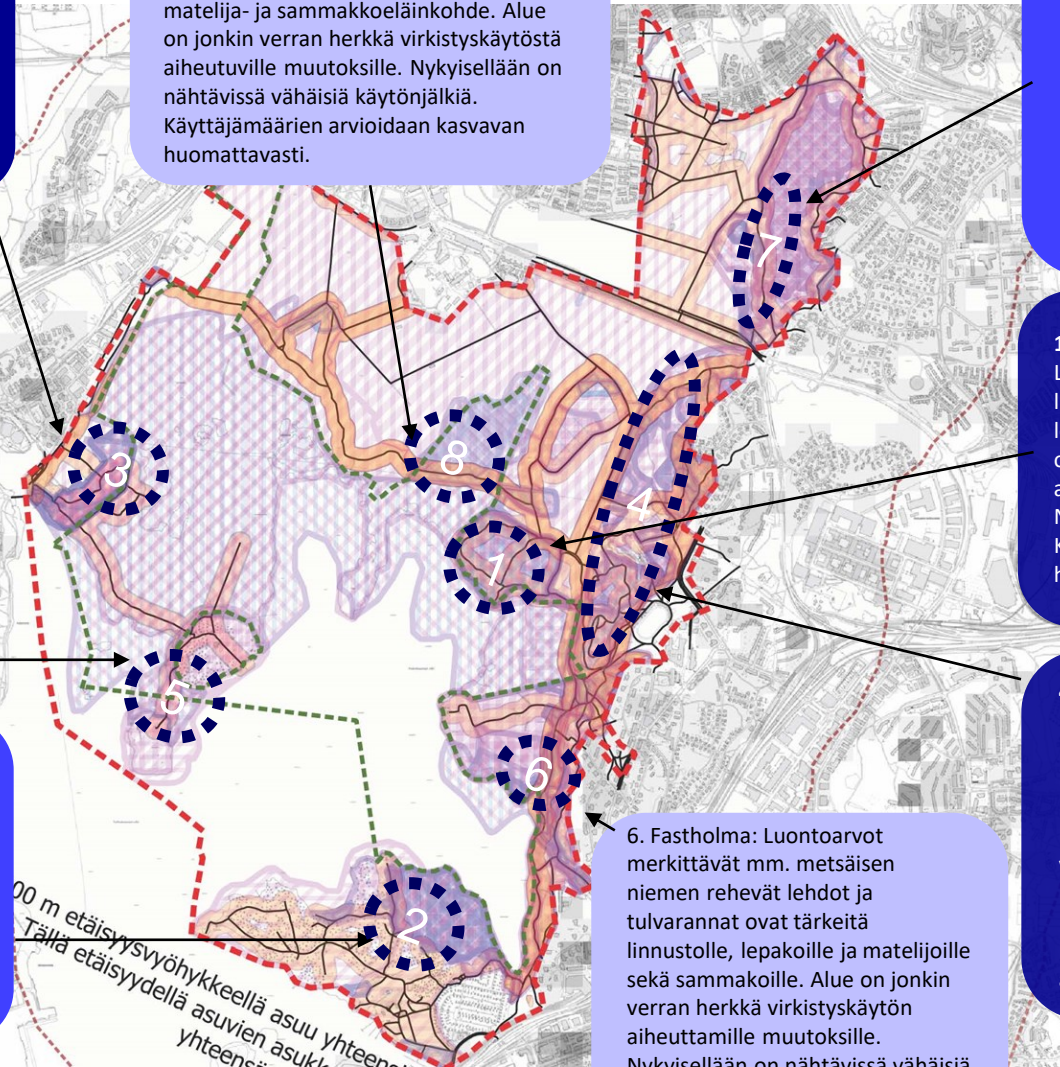
8. Mäyrämetsän alue Luontoarvot merkittävät, arvokas metsäsaareke mm. kääpääalue, linnustoalue, lepakkokohde, matelija- ja sammakkoeläinkohde. Alue on jonkin verran herkkä virkistyskäytöstä aiheutuville muutoksille. Nykyisellään on nähtävissä vähäisiä käytönjälkiä. Käyttäjämäärien arvioidaan kasvavan huomattavasti.

7. Hallainvuori: Luontoarvot merkittävät, vaihtelevaa luonnonmetsää, kallioista kangasmetsää, joiden välissä kosteampia painanteita. Alue on herkkä monenlaisille virkistyskäytöstä aiheutuville muutoksille. Nykyisellään virkistyskäytön vaikutuksia on nähtävissä maastossa. Alueen käyttäjämäärän arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa huomattavasti.

1. Mölylänkallio ja Mölylänmetsä: Luontoarvot merkittävät mm. vanhaa luonnonmetsää, arvokas kääpääalue, lepakkokohde, lahoppuustoa. Kohde on hyvin herkkä virkistyskäytön aiheuttamille muutoksille. Nykyisellään vähäisiä käytönjälkiä. Käytön arvioidaan kasvavan huomattavasti.

4. Länsi-Herttoniemen metsäalue: Luontoarvot merkittävät ja monipuoliset mm. arvokas kääpääalue, lepakkokohde, lahoppuustoa, arvokas kallioalue, lintualue. Kohde on herkkä virkistyskäytön aiheuttamille muutoksille. Nykyisellään on nähtävissä käytönjälkiä. Käyttäjämäärien arvioidaan kasvavan huomattavasti.

6. Fastholma: Luontoarvot merkittävät mm. metsäisen niemen rehevät lehdot ja tulvarannat ovat tärkeitä linnustolle, lepakoille ja matelijoille sekä sammakoille. Alue on jonkin verran herkkä virkistyskäytön aiheuttamille muutoksille. Nykyisellään on nähtävissä vähäisiä käytönjälkiä. Käytön kasvu arvioidaan vähäiseksi.

5. Johtopäätökset ja suositukset jatkoon

Johtopäätökset ja suositukset jatsoon

Yhteenveto ja johtopäätökset

Vanhankaupunginlahden ympäristö on luonnotaan ja virkistysarvoiltaan monipuolinen ja rikas. Alue sijaitsee tiiviisti rakennetun kaupunkirakenteen keskellä ja on aktiivisessa virkistyskäytössä.

Alueen luonto on erityisen herkkä kulutukselle lehtometsissä, tervaleppäluhdissa sekä kallioiden lakialueilla Herkkyyssanalyysin perusteella alueen herkkimmät alueet sijaitsevat Möylän alueella, Pornaistenniemiessä, Kivinokassa, Hallainvuorella ja Länsi-Herttoniemen metsäalueilla. Virkistysalueen reitistö on nykyisellään kattava mutta kulutus ohjautuu myös reitistön ulkopuolelle ihmisten hakeutuessa syvemmälle luonnon ääreen. Kulutusta rajaavat luontaisesti kosteat, vaikeakulkuiset alueet.

Alueen lähivaikutusalueella asuu nykyisellään n. 55000 asukasta, joiden lisäksi virkistysaluetta käyttää myös laajemmin pääkaupunki-seudun asukkaat virkistytymiseen ja läpikulkuun. Kesäkuussa kävijämäärä on kaksinkertainen muihin kuukausiin verrattuna. Voidaan arvioida, että suurin osa alueen käyttäjästä kulkee nopeahkoa vauhtia virkistys- ja kevyenliikenteen reittejä pitkin alueen halki eikä näin ollen aiheuta suurta vaikutusta virkistysalueen luontoarvoihin esimerkiksi tallomalla, roskaamalla tai meluamalla. Alueen kokonaiskäyttämäärän kasvaessa

Tulevaisuudessa lähialueen kaavoituksen myötä asukasmäärä kasvaa korkeintaan 13 700 asukkaalla, jolloin lähialueen (800 metrin säteellä virkistysalueesta) asukasmäärä kasvaisi noin 25 %. Kasvava käyttö kohdistuu erityisesti Hallainvuoren, Möylänkallion ja -metsän, Pornaistenniemen, Länsi-Herttoniemen metsäalueen ja Mäyränmetsän alueille. Luontoarvojen ja herkkyyden vuoksi suurimmat vaikutukset kohdistuvat Länsi-Herttoniemen metsäalueelle, Pornaistenniemeen sekä Möylänkallion- ja metsän ympäristöön. Virkistyskäytön vaikutukset ovat nykyisen kaltaisia mutta ilman lieventämistoimenpiteitä selvästi nykyistä näkyvämpiä.

Työn yhteydessä laaditun Natura-arvioinnin tarveharkinnan johtopäätöksenä todettiin, että luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi Vanhankaupunginlahden lintuvesi- tai Vantaanjoki-Natura-alueelle ei ole tarpeen, sillä täydennysrakentaminen ei todennäköisesti merkittävästi heikennä niitä Natura-alueen luontoarvoja, joiden suojelemiseksi alueet on valittu Natura 2000 -verkostoon.

Suosituks

Kulunohjaus

Uuden ja selkeän ulkoilureittien ja -palvelujen opastuksen toteuttaminen maastoon (sis. opaskartat ja viitat alueen ulkoilupalveluille sekä alueeseen liittyville kohteille).

Reittiverkostoon tulisi lisätä rakennetun reittiverkoston lisäksi ns. pienipiirteisiä kevytreittejä (esim. pitkospuut metsässä), joilla pääsee luonnonympäristöön.

Rakennetun ympäristön näkyminen luonnonympäristöön

Rakennetun ympäristön ja viheralueen välistä reunavyöhykettä vahvistamalla (puuston ja muun kasvillisuuden lisääntymisellä) voidaan tukea virkistys- ja luontoarvoja mm. lieventämällä muuttuvia valo- ja tuuliolosuhteita ja vahvistamalla visuaalista näkösuojaa.

Kulutuksen vähentäminen

Uusille kaava-alueille tulisi varata hyvin piha- ja viheralueita, jotta käyttö kasvaisi herkillä luonnonalueilla mahdollisimman vähän.

Viherpalveluiden kehittäminen

Kohdistamalla viheraluepalveluita viheralueen ja rakennetun alueen reunavyöhykkeelle eli kulutusta paremmin kestäväälle ns. siirtymävyöhykkeelle, voidaan vähentää herkempien alueiden kulutusta.

Roska-astioiden lisääminen

Virkistyskäytön myötä kasvavaa roskaantumista tulisi ehkäistä lisäämällä roska-astioita.

Tiedottaminen ja valvonta

Reittien yhteyteen voidaan lisätä infokylttejä alueen luontoarvoista ja siitä, miten virkistyskäyttäjät voivat huomioida niitä. Tämä liittyy erityisesti uuden luonnonsuojelualueen suunnitteluun.

Herkkyyksanalyysi

Yrjölä, R., Salomäki, P., T., Virtanen, T., Tuurnala, P. ja Friman, M. 2016. Vanhankaupunginlahden lintuvesi Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2015–2024. Ympäristötutkimus Yrjölä Oy. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 10/2016. 123 s + liitteet.

FI0100062 NATURA 2000 Tietolomake.

<http://paikkatieto.ymparisto.fi/natura/2018/tietolomakkeet/FI0100062.pdf>

Kävijämäärän arviointi

Lähteet: Neuvonen, Tönnö, Sievänen ja Koskela, METLA, 2005

Lähiluonnon saavutettavuus ja ulkoiluaktiivisuus:

<http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/esitelmät/lahiluonnon-saavutettavuus-2005.pdf>

Helsingin viheralueiden käyttöpaine ja saavutettavuus, Helsingin kaupunki, Sitowise, 2021

Hirvonen & al, 2011, Ulkoilun olosuhteet Suomen kunnissa

Suomen latu: <https://docplayer.fi/149382547-Ulkoilun-olosuhteet-suomen-kunnissa.html>

Karhunkaatajan asukasmäärä: Karhunkaatajan tarkistetusta asemakaavaehdotuksesta, hyväksytty kaupunkiympäristölautakunnassa 16.11.2021.

Länsi-Herttoniemen asukasmäärä: arvioitu yhteismäärä Länsi-Herttoniemen täydennysrakentamisen asemakaavan alueelta ja Herttoniemen metroaseman kortteleiden asemakaavan alueelta.